Erref. kodea: LAF-213-152

Izenburua: Onomastikaren inguruko ikerketak

L. DASSANCE

HERRIEN eta HERRITARREN izenak eskuaraz

EDITIONS "GURE HERRIA"

Nom propres

1. Observ. générale.

Distinction : nom propre, particulier à un être, un peuple, une ville, etc. nom commun, s'applique à un groupe plus ou moins grand d'êtres, d'objets...

~~Atlas~~ ! peu de noms s'appliquent en fait à un seul homme, une seule femme, une seule montagne (Hargibel, Aldude et Montory), une seule localité (Etcharry, Jatsu, Ahetze, Baiona, Getaria, Lapurdum, etc) Noms de maisons (Etchebarne, Etcheberry, Etchezahn, etc. D'où nécessité de préciser Olaibi. Etcheberrikoa) Nom de famille identique sur parenté...

Inversement ifernu, zeru, nom commun ~~plus~~ qu'il ne s'appliquent qu'à un objet.

En fait, convention pure : les mots passent facilement d'une catégorie à l'autre

2. L'article : les prénoms, surnoms, nom de famille, noms de Pays, de localité ne prennent pas d'article et ont une déclinaison Lapurdi, Amikuze, etc.

indéfinie particulière

Mais les noms de maison, et les noms de ~~pays~~ qui sont des périphrases

Eskual herria se comporte comme des noms ~~[illegible]~~ commun. Même Jainkoa prend l'article, — mais pas Kristo, ni Mesias, ni errege, — ni quelques mots de parenté ascendante = aitaso, amaso, aitatchi amatchi, otto,

3. Un phénomène basque français les noms géographiques se terminent tous par une voyelle ; les anciens noms à consonne finale reçoivent un -e

3. Onomastique et toponomastique.

Difficulté de l'étude des noms propres altérations cf. Beleburu, Oilarburu,

Noms de localité et histoire —

Traces latines : Vicus, Amicuze Vitoria, les nom en -ain du lat. -anum Zapirain, Saturain, etc) Akize...

Romanes — Oztibarre, Ospitalea,

~~[illegible]~~

Noms de maisons :

= Mendiburu, etc

= civil. Bereterbide Acheterrenea, eliza bidea

et mét. barberenea, itzaina, hargindegi,

= haroztegi,

— Marienea, Betirienea, Piarrestegi, Antonibaita, Pelepeta, (Prem)

Nom : Sescos-enea, Lafitenea

— Surnom : Beltza, Cametort-enea, ñanou

funtarra

Honkan

Jaun Périphrase .. -Koak

-tar — dar

-ar

HAltsu-ar Uztariz-t-ar Lafitetarrat

Domintchin(e) dar

Doniban(e) dar

Cf. -tiar

Mauletar Maule(n)tar Kanpotiar

Garaz(i) - garaztar Kanpotar

Lapur(di) tar apeztiar

Chubero(t)ar elizatiar

Bachenabarre(t)ar

Vieille organisation : iri (cf. auzo)
et villa, villaticum...
Civil. chrétienne. Les Don Iban
les Don Isti, etc. Donamarti-iri. Abadia
Apat.
Les organisations nouvelles avec
franchises : Bastida, Milafranga

Les lieux dits souvent dérivés de la
flore voisine
Arbres : Ameztoi, Fagoaga,
Pagola, Hariztoi,
Plantes : Ihidoi, Orreaga, Jatsu,
brana,
Souvenir de bêtes : otsolar, Otsobide,
Hartzamendi, behoilegi,
position : urondo, bidarte,
bideondo, zelhai, hazarte,
oihanburu, basaburu etc.

Noms de baptêmes...
La plus pt empruntés
Uso, Eneko, Unach, Argi, Eder

Noms de personnes

1. Noms de baptême et prénoms

2. Noms de famille

- Origine : Errechil, Burguette, Chubero, Gascoina,
- profession : itzaina, harotza,
- adj. handia, Beltza,
- surnom : dignités Olhaibik. mera
particulier physique : hotz-handi etc. parasolhautsi.
particu morales : zazpi plega
barek hasia
mots relig. Kitolis, Kantu ergen
jeux de mots
sobriquet accidentel...
rôle dans une pastorale : Napoleon
" prom. Kapitoun

Noms étrangers...
Douanes-dis...
Lacombe
Lassalle

Lafitte
Duvoisin
Charritton
Capdeville
Dubourg
Lesgard

Camino
Barberia
Cachenaut
Larbigau

Verdun
St Pierre
Moulier
Labéguerie
Dufau
Duhau
Ducassou
David
Darricau
Larbigue

Noms de famille

- Des noms de maisons
- Des prénoms
- Des

- tegi
- etche
- enea
- baita

Astolo/baita /

Petri baita
Madalen baita

beta

Ametztegi

Amestoi

Haritztegi

Haritztoi

Haritzeta

Elizondo

tauzinée

Harrieta

Ezpel-eta

Ametzeta

Ondo

Urondo

Mendiondo

ABBÉ E. BLAZY
Curé-doyen
USTARITZ (B.-P.)
Téléphone 24

Aucun mot ~~est~~ strict. basque, pour signifier les basques a le basque : il faut attendre 1545 ... Dechepare, dans son dernier poème

Eteuskaldun (2 fois), préface et mise en faim contrapas a Heuskara jalgui adi cāpora, bascoac

Latinisme Bascos ... partiera de Bascos (cf. in Persas est profectus, C. Nepos, 16, 4, 3,)

— Bibliographie importante dans B. Estornes Lasa Origines de Los Vascos, tome III, p. 143 : toute la 1re partie ~~le chapitre~~ de l'ouvrage est d'ailleurs intéressante (32 - 147). On y voit des ~~variantes des~~ formes ~~grecques et~~ latines, grecques, arabes, les plus anciennes, ~~depuis Tite-Live vers 77 av. J.C.~~ et des variantes médiévales

La forme la plus euskarienne avant Dechepare est eschanans dans les gestes de Girard de Roussillon

Navarre

— Et Base-Navarre (!)

Adour Cat. Aturrus (Ausone) (IVe s.) Aturus (Lucain) né en 38 sans Hiribarren : Ihuri, Eskaldunac, p. 86

— Nive : Robi, De bello gallico (César + 44)
Aucun nom basque ne ressemble à Niver ... En basque Urhandi, rel. Hiribarren, p. 93

Bidouze, Hiribarren l.c. p. 92 Biduce

Insurrection Hongroise (suite et fin)

PARTIR AU LOIN

- Quel était l'état d'esprit des réfugiés ?

- Ils venaient en Autriche avec l'espoir de partir ensuite au loin , en Amérique ou en Australie . Beaucoup réalisèrent ce projet , mais non sans mal . Auparavant , ils passèrent par des camps de regroupement implantés à LINZ et à WIENER - NEUSTADT . Vous vous en doutez peut-être , des exils de ce genre sont toujours exploités par les espions . Ainsi , des agents communistes réussissaient-ils à se mêler au flot des réfugiés . Mais le contre-espionnage américain parvenait souvent à les démasquer .

M. Elophe m'entretient de ces enfants qui se présentaient seuls à la frontière ?

- Etaient-ils orphelins ? Je ne sais . Un fait est certain: on leur avait inculqué les principes de l'insurrection dans les écoles communistes . Ces gosses , aux traits énergiques , vivaient une grande aventure de cow-boys . Leur seul souci : se battre . Je garde le souvenir de l'un d'entre eux , âgé de onze ans . Je l'avais emmené à Vienne . Là où le confia à des Frères des Ecoles chrétiennes . Son tempérament belliqueux s'est manifesté très vite. Il provoqua en effet une rébellion à l'intérieur de l'école . Il s'évada un matin , alla retrouver ses camarades dans un camp de regroupement pour les inciter à reprendre les armes . Mais l'insurrection ayant échoué , ils ne purent rejoindre la Hongrie . Beaucoup de ces jeunes furent pris en charge par l'UNICEF , l'organisme des Nations-Unies chargé des problèmes de l'enfance " .

Il me faut quitter M. Elophe.Celui-ci , en guise de conclusion , insiste sur l'accueil réservé par l'Autriche , son gouvernement et sa population , aux réfugiés hongrois : " Récemment libérés de l'occupation soviétique , ils hésitaient au début , par peur de représailles , à s'engager dans cette affaire . Mais , hommes de coeur, ils firent l'impossible par la suite pour atténuer les épreuves morales et physiques de leurs malheureux voisins . "

Interview recueillie
par Jacques-Marie BOITEL

/ Autrichiens ....

Labourd

Cappures ... La Bort
La Bourte, La Bourde
Le Bourt etc.

4

=

Ahece (1053
Hetsa 1249 (à)?

Ainhoa

Aynoa (1238 ...

=

Anglet

[Angeles]
Angles 1188
Angled (1258)
Angleto (1281)
Anglet (1334

Balaisson > Balichon 1150
Befinos > Bahinos (1198)
Berindos > Brindo 1083
Fausegui > Haussigny 1198
Fausquete > Hausquette 1307
Underity > Hondrits 1149
~~Hautarren~~ > Sular
Huzaten

—

Arbon

Narbona (1186 ...
Narbone (1249)

Voici les divisions de ce travail :

Hydronymie : cours d'eau ; gués, puits, mares

Glonymie :

Oronymie pétronymie
de relief anaglyptique
des végétaux phytonymie
Nom d'animaux zoonymie

L'habitat et ses annexes

La poésie de la maison et de sa domaine

Les anthroponymes (fonctions, métier, origine,
surnom, prénom, mots de saints
Emprunts latins et romans, leur fréquence

Lexique alphabétique qui résume toute cette partie
en 43 pages.

=

L'habitat pour dit

Nom d'emprunts

Habitats annexes : cabane, forge, four, moulin,
pressoir, bordé
annexe non habitée : voie, défilé, passage, col, chemin
sentier, pont, gué
aire, basse-cour, place, bourg, portes,
angle, enclos et terre
— élu relig. : dieu, église, abbaye, hôpital, croix

~~[illegible]~~

Problèmes que pose le corpus qu'il s'agit d'exploiter :

1°) Les vocables en sont pris dans des documents administratifs rédigés en espagnol, gascon ou latin ; les auteurs ont-ils toujours bien entendu les noms de maison ? ; 2°) certains mots qui ne nous disent rien sont-ils des mots archaïques ou des erreurs d'écriture ?

3°) certaines formes, certains suffixes n'avaient-ils pas un sens différent de celui que nous leur donnons aujourd'hui ? 4°) certains mots n'avaient-ils pas déjà subi des contractions phonétiques violentes ? 5°) l'évolution de certaines formes dans le basque actuel ne nous les rend pas incompréhensibles ?

Sur plus de 3000 noms de maison recueillis 1600 sont différents, mais les mots qui les composent se réduisent à sept ou huit cents. Il ne faut pas les mépriser, car leurs combinaisons ont de quoi nous faire réfléchir.

L'introduction se termine par l'application du plan que nous avons résumé en tête de ce rapport.

I Etude en -tz, -aga, -egia, -eta, -ola, -ondo, -ena, -ano, -ero, -ario, -ario, -ario

Transformations
principales

- pas de respect de l'accent tonique étranger
exemple actum telephono - telefona
- les syllabes persistent :
miraculum , mirakulu - mirach
caritatem karitate therti
- mais adaptation : les consonnes tendent
à s'affaiblir

a) les fortes tendent à se sonoriser
pacem , bake franco frango
turrem , dorre altare aldare
causam gauza punctum pundu
tempora, denbora

b) les labiales vont tendre vers m
Biarritze Miarritze
putillum mutil
funem muñ, cerveau
vimen , mihimen , osier

c) les dentales se palatalisent
namum ñaño , nain
sanum xahu , propre
putillum puttil , garça

L. DASSANCE

Herrien eta herritarren izenak eskuaraz

EDITIONS "GURE HERRIA"

Herrien eta herritarren izenak eskuaraz

I. — LAPHURDI (Labourd)

Ahetze	Ahetze	Aheztar
Ainhoa	Ainhoa	Ainhoar
Anglet	Angelu	Angelu(i)ar
Arbonne	Arbona	Arbonar
Arcangues	Arrangoitze	Arrangoiztar
Arrauntz	Arruntza	Arrunztar
Ascain	Azkaine	Azkaindar
Bardos	Bardoze	Bardoztar
Bassussarry	Basusarri	Basusartar
Béhobie	Pausu	Pausuar
Biarritz	Miarritze	Miarriztar
Bidart	Bidarte	Bidartar
Biriatou	Biriatu	Biriatuar
Bonloc	Lekhuine	Lekhuindar
Briscous	Beskoitze	Beskoiztar
Cambo	Kanbo	Kanboar
Ciboure	Ziburu	Ziburutar
Elizaberry	Elizaberri	Elizabertar
Espelette	Ezpeleta	Ezpeletar

Gréciette	Gerezieta	Gerezietar
Guéthary	Getharia	Gethariar
Guiche	Gixune, Güzüne (à Bardos)	Gixundar, Güzündar (Bard.)
Halsou	Halsu	Halsuiar
Hasparren	Hazparne	Hazpandar
Hendaye	Hendaia	Hendaiar
Itxassou	Itsasu	Itsasuiar
Jatxou	Jatsu	Jatsuiar
Lahonce	Lehuntze	Lehunztar
Larresore	Larrasoro, Larresoro	Larrasoar, Larresoar
Louhossoa	Luhoso	Luhosoar
Macaye	Makea	Makear
Mendionde	Lekhorne	Lekhondar
Mouguerre	Mugerre	Mugertar
Saint-Jean-de-Luz	Donibane-Lohizun	Donibandar
St-Pée-sur-Nivelle	Senpere	Senpertar
St-Pierre d'Irube	Hiriburu	Hiriburutar
Sare	Sara	Saratar
Souraïde	Zuraide, Zuraire	Zuraidar, Zurairar
Urcuit	Urketa	Urketar
Urcuray	Urkhoi (Urkudoi)	Urkhoitar
Urrugne	Urruña	Urruñar
Urt	Ahurti	Ahurtiar
Ustaritz	Uztaritze	Uztariztar
Villefranque	Milafranga	Milafrangar

Oharrak :

1° Arruntza, Pausu, Gerezieta, Elizaberri, Urkhoi, kartier batzu dire, erran nahi baita Uztaritze, Urruña, Lekhorne (Mendionde), Mugerre eta Hazparneko zathi batzu: Badute eliza bana, bainan auzaphezik ez; ez dire **herri.**

2° Ontsala, Mendionde herriaren izena eskuaraz Mendiondo ditake; bainan uste dugu nehork kasik ez duen izen hori erabiltzen: hiru kartieretarik handienaren izena (Lekhorne) emaiten ohi zaio herriari.

II. — BAXE-NABARRE (Basse Navarre)

A) Amikuze (Pays de Mixe)

Aicirits	Aiziritze	Aiziriztar
Amendeuix	Amenduze	Amenduztar
Amorots	Amorotze	Amoroztar
Arbérats	Arberatze	Arberaztar
Arbouet	Arboti	Arbotiar
Arraute	Arruta	Arrutar
Béguios	Behauze	Behauztar
Béhasque	Behaskane	Behaskandar
Beyrie	Mithiriña	Mithiriñdar
Biscay	Bizkai	Bizkaitiar
Camou	Gamue	Gamuar
Charritte	Sarrikota	Sarrikotar
Gabat	Gabadi	Gabadiar
Garris	Garruze	Garruztar
Ilharre	Ilharre	Ilhartar
Labets	Labetze	Labeztar
Lapiste	Laphizketa	Laphizketar
Larribar	Larribarre	Larribartar
Luxe	Lukuze	Lukuztar
Masparraute	Martxuta	Martxutar
Oneix	Unaso	Unastar
Orègue	Orabarre, Oragarre	Oraartar
Orsanco	Ostankoa	Ostankoar
Saint-Palais	Donaphaleu	Donaphaleutar
Sillègue	Zilhekoa	Zilhekoar
Sorhapuru	Sorhapürü	Sorhapürtar
Succos	Zokhozü	Zokhoztar
Suhast	Zohazti	Zohaztiar
Sumberraute	Alzumarta	Alzumartar
Sussaute	Zohota	Zohotar
Uhart-Mixe	Uharte-hiri	Uhartiar

B) Arbeia, Arberu (Pays d'Arberoue)

Ayherre	Aiherra	Aihertar

Hélette	Heleta	Heletar
Isturits	Isturitze	Isturiztar
Méharin	Mehaine	Mehaindar
St-Esteben	Donestiri, Dohoztiri	Donestiritar, Dohoztiritar
Saint-Martin d'Arberoue	Donamarthiri	Donamarthiritar

C) **Baigorri** (Vallée de Baigorry)

Aldudes	Aldude	Aldudar
Anhaux	Anhauze	Anhauztar
Ascarat	Azkarate	Azkaratiar
Banca	Banka	Bankar
Irouléguy	Irulegi	Irulegitar
Lasse	Lasa	Lasar
Saint-Etienne-de-Baïgorry	Baigorri	Baigorriar
Urepel	Urepele	Urepeldar

D) **Garazi** (Pays de Cize)

Ahaxe	Ahatsa	Ahastar, Ahatsar
Aincille	Aintzila	Aintzildar
Ainhice	Ainhize	Ainhiztar
Alciette	Alzieta	Alzietar
Arnéguy	Arnegi	Arne(g)itar
Bascassan	Bazkazane	Bazkazandar
Béhorléguy	Behorlegi	Behorlegitar
Bussunarits	Duzunaritze	Duzunariztar
Bustince	Buztintze	Buztintziar
Çaro	Zaro	Zaroar
Estérençuby	Ezterenzubi	Ezterenzubiar
Gamarthe	Gamarte	Gamartiar
Harriette	Harrieta	Harrietar
Iriberry	Iriberri	Iribertar
Ispoure	Izpura	Izpurar
Jaxu	Jatsu	Jatsiar
Lacarre	Lakharra	Lakhartar

La Madeleine	Madalena	Madalendar
Lecumberry	Lekunberri	Lekunbertar
Mendive	Mendibe	Mendibar
Mongelos	Monjolose	Munjulustar
Ondarolle	Ondarla	Ondarlar
St-Jean-le-Vieux	Donazaharre	Donazahartar
St-Jean-Pied-de-Port	Donibane-Garazi	Doniandar
Saint-Michel	Eihalarre (Eiheralarre)	Eihalartar
Sarrasquette	Sarrasketa	Sarrasketar
Suhescun	Suhuskune	Suhuskundar
Uhart-Cize	Uharte-Garazi	Uhartiar

— Madalena eta Harrieta ez dire herri: Donazaharreko kartier batzu dire orai.

— Ondarla, Arnegiko kartier bat, elizaz Luzaideko.

E) **Orzaize** (Vallée d'Ossès)

Bidarray	Bidarrai	Bidarraitar
Ossès	Orzaize	Orzaiztar
Saint-Martin d'Arrossa	Arrosa	Arrosatar

F) **Oztibarre** (Ostabaret)

Arhansus	Arhantsusi	Arhansusitar, Arhansusiar
Arros	Arroze	Arroztar
Asme	Azme	Azmetar
Bunus	Bunuze	Bunuztar
Cibits	Zibitze	Zibiztar
Hosta	Hozta	Hoztar
Ibarre	Ibarre	Ibartar
Ibarolle	Ibarla	Ibarlar
Juxue	Jutsi	Jutsitar
Larceveau	Larzabale	Larzabaldar
Ostabat	Izura	Izuratar
Pagolle	Phagola	Phagolar
Saint-Just	Donaixti	Donaixtiar

Ohar : Phagola herriaren zathi bat Oztibarreko da; bertze bat, aldiz, Ziberoko.

G) **Berex ziren herriak :**

Armendarits	Armendaritze	Armendariztar
Iholdy	Iholdi	Iholdiar
Irissarry	Irisarri	Irisartar
Lantabat	Landibarre	Landibartar
Labastide-Clairence	Bastida	Bastidar

III. — ZIBERO (Soule)

A) **Arballa handia.** Grande Arbaille (la)

Gotein	Gotáñe	Gotaiñtar
Idaux	Idáuze	Idauztar
Libarrenx	Iabárne (I(r)abarne)	Iabarnetar
Menditte	Mendikóta	Mendikotar
Mendy	Méndi	Mendiar
Ossas	Ozáze	Ozaztar
Roquiague	Arrokiága	Arrokiages
Saint-Etienne	Donaztébe	Donaztebear
Sauguis	Zalgíze	Zalgiztar

B) **Arballa txipia :** Petite Arbaille (la)

Aussurucq	Alzürükü	Alzürükütar
Garindein	Garindáñe	Garindaintar
Garraibie	Garraibi	Garraibies
Lambare	Lanbára	Lanbáes
Musculdy	Muskíldi	Muskildiar
Ordiarp	Urdiñárbe	Urdiñarbetar
Pagolle	Phagóla	Phagolar
Suhare	Zühára	Züha(ra)tar

Garraibi eta Lanbara ez dire herri : Urdiñarbeko kartier batzu dire : Lanbara mugatzen da Phagola, Lohitzun, Aiñharbe, Bildoze eta Garindañe herriekin. Garraibi, aldiz, Muskildi, Donaixti eta Alzürüku herriekin mugatzen da.

C) **Basabüria :** Haute-Soule (la)

a) **Ibar-esküin :** Val Dextre

Alçabéhéty	Alzabehéti	Alzabehetiar
Alçay	Altzái	Alzaiar
Alos	Alóze	Aloztar
Arhan	Arháne	Arhantar
Camou	Gamére, Gamé	Gamear
Charrite-de-Haut	Sarrikóta-gañia	Sarrikotar
Cihigue	Zihiga	Zihigar
Lacarry	Lakárri	Lakarrar
Sunharette	Zunharréta	Zunharretar

b) **Ibar-exker :** Val Senestre

Abense-de-Haut	Omize-gañia	Omiztar
Atherey	Atheréi	Athéiar
Etchebar	Etchebarre	Etchebartar
Haux	Hauze	Hauztar
Laguinge	Liginaga	Liginagar
Larrau	Larrañe	Larraintar
Lichans	Lexántzü	Lexanztar
Licq	Lígi	Ligiar
Montory	Montóri Berorize (arc.)	Montories
Restoue	Astüe	Astüar
Sainte-Engrâce	Santa-Grazi	Santa-Graztar
Sibas	Zibóze	Ziboztar
Sorholus	Sorholüze	Sorholüztar
Sunhar	Zünhárre	Zünharrar
Tardets	Atharrátze	Atharraztar
Trois-Villes	Irúri	Iruritar

Urrunxago berex ezarria den Barkoxe herria ere Basabürüko kondatzen da.

D) **Pettara :** Basse-Soule (la) ou Barhoue (la)

Abense-de-Bas	Oníze-pia	Oniztar
Ainharp	Aiñhárbe	Ainharbiar

Aroue	Arüe	Arüetar
Arrast	Urrüxtói	Urrüxtoitar
Berraute	Berhúeta	Berhuetar
Berrogain	Berrogáñe	Berrogaiñtar
Charritte-de-Bas	Sarrikota-pia	Sarrikotar
Chéraute	Sohüta	Sohütar
Domezain	Domintxáine Domintxine	Domintxaindar Domintxindar
Espès	Ezpeíze	Ezpeiztar
Etcharry	Etxárri	Etxarriar
Gestas	Jestáze	
Ithorots	Ithorrótze	Ithorroztar
Larrebieu	Larrabíle	Larrabiltar
Larrory	Larróri	Larroritar
Laruns	Lahüntze	Lahünztar
L'Hôpital Saint-Blaise	Ospitále-pía	Ospitales
Licharre	Lextárre	Lextarres
Lohitzun	Lohitzüne	Lohitzündar
Mendibieu	Mendibile	Mendibiltar
Moncayolle	Mithikile	Mithikiltar
Olhaiby	Olháibi	Olhaibiar
Osserain	Oseráiñe Osagañe	Oseraiñtar Osagaintar
Oyhercq	Oihérgi	Oihergiar
Rivareyte	Erribaréita	Erribareitar
Undurein	Undüréiñe	Undüreintar
Viodos	Bildóze	Bildoztar

E) **Berex ziren herriak**

Mauléon	Maúle	Mauletar
Barcus	Barkóxe	Barkoxtar
Esquiule	Eskiúla	Eskiulatar

Nafarrako hauzo herri zenbeiten izenak:

Urdax: Urdazubi	Burguete: Auritze
Maya: Amaiur	Roncevaux: Orreaga
Valcarlos: Luzaide	Pampelune: Iruñe, Iruña

Eskual-herriz kampoko zenbeit herri edo hirien izenak.

Paris: Parise
Madrid: Madrile
Londres: Londrese
Rome: Erroma
Lyon: Lione
Marseille: Marzella
Le Havre: Habre-Grazia
Toulouse: Tolosa
Bordeaux: Bordale, Bordele
Tarbes: Tarbe
Lourdes: Lurde, Lurda
Pau: Pabe, Paue
Orthez: Orthese, Ortheze
Oloron: Olorone, Olórue
Salies: Salise, Saliése
Dax: Akize
Bayonne: Baiona
Ance: Arhantze
Angous: Angastue
Aramits: Aramitze
Arancou: Erango
Arette: Ereta
Arrive: Arriba
Autevielle: Autile
Barlanes: Sarralzune
Bergouey: Burgue
Bidache: Bidaxune
Boucau: Bokale
Came: Akhamarre
Carresse: Karrese
Castetnau: Gazteluberri
Charre: Xarre
Escos: Ezkoze
Espiute: Azpilda
Eysus: Isuazi
Féas: I(n)hasi
Geronce: Jeruntze
Geüs: Ustasu
Guinarthe: Ginarthe
Josbaigt: Josibaia
Labastide-Villefranche: Bastida-xarre
Lanne: Landa
Lescun: Laskun
Lichos: Lixoze
Meritein: Meritiñe
Monein: Muneiñe
Navarrenx: Nabarrengose, Nabarrenkose
Nabas: Nabarzi
Négresse (la): Herausta
Saint-Goein: Sangueiñe
Saint-Vincent-de-Tyrosse: San Bisentse
Sames: Samatze
Sauveterre: Salbaterre, Salbaterra
Sus: Xütxe
Tarnos: Ternose
Viellenave: Erreiti

Erranen dute naski batzuek aiphatu ditugun herrientzat bertze izen zenbeit ere aditu dituztela... Egia erran, herri batzuentzat izen asko aditzen da erabiltzen, arras berdinak ez direnak. Hala nola: Donaphaleu, Donapaleo, Donapalaio, Donaphaule: **Saint-Palais**; Mithiriña, Mithiña, Bithi-

riñe, Pethiriña: **Beyrie**; Beskoitze edo Bezkoitze; eta holako...

Hemen ezarri ditugun izenak herrian berean erabiltzen direnak dira, edo bertzenaz, buru hortarik segurtamenik aski ez denean, gehienetan ezagutuak eta zabalduak direnak. On litake izen horiek finka balite eta, gehiago dena, eskualdunek ikas letzaten, gero xuxen erabiltzeko gisan, erran gabe « Senpaleko merkatua », eta holako...!

Eskerrak zor diozkategu asko dudazko phondutan argitu gituztener eta lantto hunen xuxentzen lagundu, bereziki Ziberoko eta Baxinabarreko adiskider.

Ohar huni

Chaho'ren liburu batean, Dartayet, Azkue, Lhande, Aranart-Lafitte eta Estornes-Lasaren hiztegietan, bai eta « Gure Almanaka »-n ezarri herri-izen eta herritar-izenak berriz ere hurbildik ikusi ditugu eta hemen zuzendurik eman, inkesta luze baten ondotik. Ez beraz fida liburu horiek dakarzketen gisa hortako izeneri. Izaitekotz, har hemendik behar den argia heien hutsen bethetzeko.

L. DASSANCE.

M. Jacques Allières
« L'Orangerie »
25 Route d'Espagne
31300 Toulouse

Imprimerie
des

Cordeliers
BAYONNE

M. le Chanoine Lafitte.

NOTE

Le texte qui suit est limité , à dessein , aux seuls patronymes ; cette même étude pourra être ensuite étendue aux toponymes proprement dits .

MM. les membres de la Commission voudront bien la considérer comme une simple ébauche ,et un instrument de travail : ils sont priés de la compléter pour une prochaine réunion . On leur sera particulièrement reconnaissant de relever et noter les noms de famille (ou de lieux) se terminant par :

sarri - ex. Camoussarry
go - ex. Dihigo
Lo - ex. Poylo , Zabalo , Xopolo ,

Il sera préparé ultérieurement ,de la même façon , une seconde liste des radicaux principaux et des préfixes , qui entrent dans la formation des patronymes de L., B.N. et Z .

L. Dassance

Suffixes ou éléments terminaux servant à la composition des noms de famille (Lab. B.N. et Soule)

Inxaurraga
Urhiaga
Ametzaga

Pitchougue Armanague Lohanague , Hondanague , Hurriague - Elissague ,
Dorratyague Haritzague - Berhouague - Mendiouague - Laxague - Bartulague
Agornague

A - aga (ague) : Lopenague - Lacouague (L.O.)- Lissarrague - Silhouague, etc... Copenague , Habiague , Harriague

Fagoaga

agerre(aguerre: Issossaguerre (L.O.)- Ipharraguerre -etc... On trouve aussi la forme Aguerre , seule , et aussi , en préfixe , ou premier élément : Aguerregaray - Daguerressar -

Labiaguerre

aintzi (aincy): Larraincy - Erdozaincy, etc... Aincy

aitz : Berçaits - Bessaits - Londaitz - etc... En Ier élément : Aitzaguerre - Ayçaguerre -

aintzin : Eliçaintcin -

Larralde , Laxalde , Uhalde
Elizalde
Oxxalde

alde : très fréquent : Ex. Ithurralde - etc...

alt (Z) : Uthurralt , etc... Laxalt Elixalt

antz - auntz : Otsauntz- Oxance - Assance - Habans - Habauntz

Uharte Ibarart Idiart Oyhenart Bessonart
Cascarart Bidart, Jetchart,
Aramart, Lasart, etxart,

art , arte : très fréquent : Ithurralt , Hiriart - etc...

atz : Etchats , Olhatz , Daranatz , Hegoas ,etc...

B - baratz : Oxandabaratz - Artibaratse (Biarritz 1335).
En Ier élément : Baratciart - Baratchart -

barne : Hiribarne, Etchebarne etc... Les éléments sont parfois intervertis - Ex. Barnetche - Barneix -

barren : Hiribarren - Etcharren (?) -
En Ier élément : Barren-etche, etc...

be - ve : Etxave Altabeguity Aldabe - Dorbe - Dihabe - Bidabe , Alhabe

behety : Urrutibéhety - En élément unique : Béhéty .

(Gi bel) : Mendibel - Darguibel (?) -

belar : Iguzkibelar - Elissabelar -

beltz : Mundubeltz - Durrels ? (d'ur beltz ..?)

beratz : Lacaberatz -

Duhaldebehere bere-behere : Beheregaray Errotabehere Hiribehere Etchebéhère - Ansolabéhère , etc..

bero : Urbero - Durbère - Andicoberry

berri : très fréquent - Aphateberri Bordaberri, etcheberri gamegiberry Minaberry, Salaberry

Berroco-Irigoin berro (berho) : Orcasberro - Xirunberro Sansberro
On trouve aussi Berho ,C° élément unique ,
ou , en Ier élément : Berhouague -

bertz-beste : Etchevers - Etchebest - zurrunbide
oiharbide , ithurbide , egurbide , organbide , elizabide

bide - pide : Saldumbide - Doxabide - Chamalbide -Arospide -
Ier élément : Bidegain-élément unique : Bidé -
Bidondo ,

bie (bi) : Astabie - Soccobie - Oxoby -

bil - pil : Mendibil - Mendivil - Escapil - Amespil Espil

bil-eta : Harambillet -

bil-aga : Harambillague - Bizkaiburu

biscay : Unhassobiscay - se trouve aussi élément unique:
Biscay ,-en Ier élément : Biscayluz-Biscayart ...

borde-borda : Etchepareborde - en Ier élément :Bordarrampé
En élément unique : Borda . Bordaxuri
Salaberremborde Borda-isco Bordaxar
Bordaberri

Landaburu Haizpuru Pagaburu Herburu Larrabure Arburu Biscayburu
Ancibure Mendiburu Navarrabure Donibane, Mozaburu, Mongaburu Elizaburu
Sorhaburu Haraneburu hiriburu, iharburu, iturburu, bortharburu
orhanburu
orhanburu

buru-puru : Mendiboure - Harispuru - Basaburu ,

C - char : Bordachar -

chilo : Irachilo - Harsilo .

chipi : Haranchipy - Élément unique : Chipy .

churi : Etchechoury , etc ... Burdaburi ,

D - di (~~ti-vi~~) : Lerchundi .. ofizialdegy
Vr : ti

doy (~~toi-roi~~) : Hardoy -Pagadoy - Sagardoy -Apphardoy ,etc...
Vr : toi

E - eder - : Icénèder - Lepeder , Marider , idieder ,

egi (v. tegi) : Iroyleguy, etc... Hanegy , Lanegi , janegi , Behorlegi , Hegy , Bortegy Suspenegy Susuanegy

ena : Arotçarena etc... Miselena -

ene : Harotçarene - Bernatene ... Aitxinaanea
Ithoarena

erreca : Agorreca - Élément unique : Erreca ,
en Ier élément : Errecart etc ... Bortharzette

eta : Espelette , Harriet , Curutchet ,etc... Zabaletta Sunbilet Arrieta , Halzunet , Berhouet Precrot
Uharriet Urabilet Subibiette
Alcorta , Arbanetta , Anaysette , Artegnet , Aburgneta Albeltzia

etche : très nombreux : Basterretche , etc... Elissalde Donetch
Ospitalletche sert aussi de Ier élément : Etchebaster Etxeluberria
Bordagain , Berogain

G - gain : très nombreux : Bidegain - Loucougain ...

gaitz : Bassagaitz - Derrecagaix ...

garai Olhagaray : Etchegaray - Irigaray , etc... : En élément unique , Garay
Irrosagaray sert aussi de Ier élément : Garraialde . Lorelgaray , Iriartegaray , Sharne Ridegaray Iriartegaray

garat : Harisgarat - sert aussi d'élément unique : Mendiharat
Garat - Inchamgarate

garratz : Bedecarrax -

gibel : Celhaiguibel - Bordaguibel - Argibel

go : Dihigo - Behigo - Ahargo - Ofsarango ,

goin-coin : Etchegoin - Etchecoin - Etxegoihen / goihen /

goity : Hirigoity (U-1636)- Dordagoity - sert Zabalgoity
aussi d'élément unique : Goity - Salagoity

goren : Etchegoren - Jacagoni

gorri : Teilagorry - Miguelgorry - sert aussi de Burlingony
Ier élément : Gorriti . Belhagoni ,

Etchegoyen Etchamendi Landaveture Etxebeherre Barneche Etchechuri Etchandy Gurmendi Hiriart

	goyen-goyhen-	: Etchegoyen - Larragoien - sert aussi d' élément unique : Goyhen et de Ier élément : Goyhenèche -
	guil (egile)	: Osquiguil - - -
	gune	: Duhagon -
H -	handi	: Dolhandy - Etchandi - Bordahandy ,etc...
	hiri (iri-idi)	: Carriquiry - Borthiri - Eliceyri - sert aussi de Ier élément :Hiriart - Idiart -
I -	ibar	: Haranibar (U-I636)- Nicibar - sert aussi de Ier élément : Ibarboure - ou d'élément unique : Dibar -
	ithurri	: Saspiturry - sert aussi d'élément unique : Ithurry et de Ier élément : Ithurralde
	itz - iz	: très nombreux : seraient à rechercher systèmatiquement , pour en faire une liste : Camaquoitz (Ust. I636), etc....
K -	keta	: Durquet - Larrasquet -
	ko	: Ohaco - Burucoa , etc...
L -	larre	: Haritschelar - Elément unique : Larre - Ier élément : Larralde etc...
	latz	: Aphalatz - Bourmalatz -
	leku	: Eliçalekou (Ust.I636)- Bordalecu -
	lepho	: Hachquetalepho -
	lo	: Poylo - Onchalo - Ansoborlo - - -
	luz	: Heguiluz - Heguiluztoy etc...
M -	mendi	: fréquent : Harismendy - Elément unique : Mendy - Ier élément : Mendiharat - Mendiondo -
	munho	: Eyheramounho - élément unique : Mounho -
	musu	: Inthamoussou -
N -	nike	: Etchenique -
	ño	: Etcheño -Olano - Chantchino- Antchagno -
O -	oki	: Iratzoquy - Queheilloquy - Darroquy -

ola (olha) : Behola - Lahola - Lohiola - se trouve aussi en Ier élément : Olhagaray- Olhasarry ,etc...

on - hun - V. un-une ; Etchahon - houn - voir patronymes rom. Bonnemasou - Bonnecase, Cazaton, Casaubon...

ondo (onde) : très fréquent : Larronde , etc... Elizondo, Vidondo,

ordoki : Harignordoquy - Anchordoquy - sert aussi d'élément unique : Ordoquy -

osin : Espelosin - se trouve aussi en Ier élément : Ossiniry - Doussinague -

otz - : Ithurriotz - Ithorrotz -

P - pe : Harispe - Arhampé - Oyhampé /... Enamazpe Inhauspe Sagaspe

pare : Etchepare - Etxe-Hapare

puztan (buztan: Orpustan - en Ier élément : Buztanobi

S - sarri (sarry) : fréquent - il y aurait lieu de rechercher tous les patronymes ou noms de lieux , se terminant par sarri -

Sarry
Pihasarry
Basasarry
Irisarry
Etchary (?)
Dibarassarry
Camousarry
Insoussarry

sorho : Dibarsoro (XVI è siècle)-Aypassorho Elémént unique : Chorho - Ier élément : Sorhaitz - Sorhuet - Sorholuz

ssen : Dirassen - Berassen .

su-tsu : Gorostarsou - Mendilahartxu... Archu ; fréquent en toponymie - Urtsu, Jatsu etc...

T - tegi : Loiteguy - Barberteguy etc... Aarosteguy Bassaisteguy Behaxeteguy, Lascanoteguy, Acheriteguy, Harguindeguy, Barrandeguy

ti-toi : Amestoy - Damestoy - Inchausti - Erviti .
(voir di-doi)

Tipi Copendipy

to : Legarto - Etcheto - Barneto -

tume : Recatume - Sahastume .

txar : voir : char - Bedaxagar (?)

U - un-une (v. on ?) : Belchun - Ibasson (Ibasunea) - Bassahun -
(v. gune)

untz : Belzunce - olhonce .

urruti : Amotzurruti ; se trouve aussi en élément unique : Durruty - Urruty - en Ier élément : Urrustiaguer

Z - zabal : Larçabal - Iraçabal - Mignaçabal - Diradssebau (Biarritz 1335)- Larsebau (id) - Mendizabal - Andiazabal - Çarzabal

Irasagar ?

zahar-zar : très fréquent : Dirassar - Salazar, etc...

zain : Broussain - Burguzain (L.O.) - Amoçain ..

zarreta : Etchezarreta

zubi : ~~Cubiat - Cubialde - Subiboure~~ - Arçuby - (utilisé aussi en Ier élément : Cubiat, Cubialde Soubiboure .)

zaku (çaku) : Biscayçaku .

Onomastica evskerica

Onomástica Euskérica

La razones que abonan la decisión de la Academia de la Lengua Vasca de encomendar a una comisión la planificación de un Nomenclator de nombre propios eusquéricos, son varias . Cada día llegan a Euskaltzaindia consultas, y no solo de particulares sino de Entidades y Organismos en demanda de información sobre nombres de pila sancionados por aquélla . Ya antes de lo días de la publicación de las Observaciones de los Académicos Azkue, Altube , y Orixe a la génesis de muchos nombres del Nomenclator o Ixendegi de 1.897 persiste la desorientación ; aunque bastantes nombres de éste se han aceptado por muchos y han logrado extenderse .

Parece llegada la hora sin embargo, de formar un Corpus con criterio ecléctico, sin ánimo de herir susceptibilidades y que sea bien recibido tanto por los euskaldunes del Norte como los del Sur, en un meditado intento de dar un paso hacia la unificación literaria ; que abarque en primer lugar muchos del antiguo Nomenclator de Arana Elzalde (1897 - 1910) que han pasado al uso popular . A éstos es menester añadir hoy nombres que en aquélla fecha no se tuvieron en cuenta , ó se desconocieron; como Anhaurra , Argia , Xobadina , Xurdana , Iztebe , Gilen , Aillande , Eñaut , así como Txomin , Patxi , Peru , Joanis , etc .

Hay que añadir igualmente muchos nombres arcaicos , seleccionados de entre los centenares descubiertos recientemente en los Archivos, y principalmente en los de Navarra (siglos X al XV) por Eugéne Goiheneche ; así como en el de Tolosa (1458); en la Literatura antigua , en advocaciones de Vírgenes del Pais , etc , como Antoxu, Antso , Arauz , Artaku , Aner , Domeiion , Laumii , Musko , Nabar , Auria ,Kondor , etc

En la selección de estos últimos ha prevalecido un criterio estético o eufónico; atendiendo a su autenticidad más que a la mayor sujeción gramatical , en los casos de derivación ; que en nuestra propuesta son los menos , puesto que nos limitamos en general a trasladar los nombres tal como viven ó han vivido en el pueblo , ó tal como se presentan en los documentos , en el caso de nombres arcaicos . No hay porque insistir por tanto en las leyes fonéticas por adición , supresión o permutación que tanto preocuparon en tiempo de los citados lingüistas : porque hay muchos casos en los que el euskera no sigue la permuta de K - T - P- en las sonoras G - D - B, después de L ó N. ; y lo mismo pasa con otras pretendidas reglas fonéticas . - Como dijo Altube en el trabajo "Notas sobre el Santoral vasco - 1933" acertadamente , se presentan conjuntamente, emekoa - emengoa / saindú - santu / aldare - altare / kontua-kondua / y también alkar - alper - zantar .

El número de nombre propios será limitado sin pretender seguir estrictamente al Santoral ; pues como dijo Azkue, "podríamos también imitar a franceses y alemanes en reducir el número de nuestros nombres de pila... ; es muy posible que no lleguen a 150 el de los nombres usados en cualquiera de estas dos naciones ".— Los que se incluyen en este Nomenclator desde luego , son muchos más : luego la selección popular se produce rapidamente , pues la característica de cada lengua o nación es preferir un número reducido de nombres y desconocer o desusar el resto . Muchos nombbes no admiten traducción facil , sobre todo entre lo arcaicos ; esto es quizá una ventaja .

En este Indice unos nombres son de uso masculino y otros (exclusivamente) del femenino : ni en otras lenguas se estila en general la derivación obligada masculina y femenina del mismo nombre : ya dijo Altube que "el uso de - a y - e, ó - ne , como terminaciones genéricas no es justificable dentro de las leyes ó practicas morfológicas del euskera "

Un nombre puede tener varias versiones , que nosotros incluimos ; esto es una ventaja indudable , para el literato , el comediógrafo , el poeta, etc. En alemán el nombre Juan se expresa por Johannes , Hans y Joan : y en castellano Jaime tiene los sinónimos usuales , Santiago , Diego , Jacobo ....

No es un Nomenclator cerrado ni exhaustivo ; pudiendo añadirse otros nombres más , incluso extrangeros , de igual forma que los sajones y franceses , etc, aceptan en sus lenguas nombres eslavos , húngaros , castellanos , como Sonia, Boris, Carmen ....

No hay que desconocer hoy la libertad que la Congregación respectiva del Vaticano ; concede para imponer en el Bautismo , cualquier nombre , aún no cristiano , siempre que no ofendan al decoro . Las antiguas polémicas sobre este punto hoy no se comprenden .

NOMENCLATOR EUSKERICO

de nombres de pila (presentado a la Academia de la Lengua Vasca por la Comisión nombrada al efecto en su seno).

Gizon izenak - Nombres de varón

PRÉNOMS MASCULINS

A

Abar	(Ixen. 1897)
Abel	"
Abelín	"
Adame (Adameko), Adamiz	(Tol. 1458)
Agosti, Augustin	(Ixen. 1897)
Aingeru, Gotzon	"
Atria, Atri	(Ark.)
Aiert	(Ark. X - XV)
Albert	
Albar	(Ixen. 1897)
Artur	"
Alesander	"
Ales	
Alban	"
Albin	"
Amantzi	"
Anbrox	(Ark.)
Ander	(Ixen. 1897)
Andolin	"
Andima	"
Anakoz	(Ark.)
Aner, Azeri, Azenari	"
Anartz	"
Asier	
Anizet	"
Antton, Andoni	(Ixen. 1897)
Antxoka	(Ark.)
Antso, Anko (Antxito, Ansoerrant, Antxoko, Txantxo)	(Ark. - Tol. 1458)
Antoxu	(Ark. X - XV)
Anter	(Ixen. 1897)
Arman	
Anen	
Arga	
Apar	(Ixen. 1897)
Apel	"
Arago	
Arauz	(Ark. X - XV)
Arlot	"
Asel	
Arbela	"
Arbeiri	"
Arrizen	(Ark.)
Arkatu	"
Atenko	"
Aitor	(S. XIX)

B

Barnaba	(Ark.)
Baladi, Bladi	"
Balendin	(Ixen. 1897)
Bartolo, Matromai, Bertol	(Ark. - Tol. 1458)
Beltxa	"
Beñat, Bernat, Bernasants	(Ark.)
Bettan	"
Betiri, Petri, Kepa	(Ixen.)
Piarres, Peru (Pierxume, Perotx, Betrixea, Pello, Peruki)	(Ark. - Tol. 1458)
Benin	(Ixen.)
Bidal	"
Bittor	"
Paxkal, Bazkoare	(Ark.)
Basil	(Ixen.)
Baldungo	(Ark. X - XV)
Barko	"
Beilade	"
Berasko	"
Belko (Beliko, Biliko)	"
Benedit	"
Berex	"
Berdaitz, Bernais	"
Bergoi	"
Bergundi	"
Benux	"
Bibiot	"
Bikendi, Mikeldi	(Ark.)
Bingen (Bixintxo)	(Ixen.)
Bita	(Ark. X - XV)
Bortzaioriz	"
Berbiz	(Ixen.)

D

Denis, Dunixi, Denuxi,	(Ixen.)
Domiku (Domentx, Txomin)	(Ark. - Tol. 1458)
Domenion	(Ark.)
Damas	(Ixen.)
Danel	"
Deunoro, Sanduru, Sandor	(Ixen. - Ark.)
Dugen	(Ixen.)
Damen	"

E

Elazar	(Ixen.)
Erramun	"
Erremu, Erremun	(Ark. - Tol. 1458)
Eñaut, Ellande, Anaut, Ernault, Arnaltz (Arnauxea)	(Ark. X - XV)
Eneko, Anexo, Iñaki	(Ark.)
Enekoiz, Yeneko (Enekot)	(Ark.)
Errupin	(Ixen.)
Eztebe, Ixtebe (Iztekot)	(Ark. - Tol. 1458)
Eli, Ilia	(Ixen. - Ark.)
Edrigu, *Rodrigo*	(Ark.)
Errando, Erlande, Erlantz, Ferran, Perrando (Erlandeko, Txerran, Arrandexea)	(Ark.)
Erroman	
Etor	(Ixen.)
Errofail	
Erramir	

F

Filipo (Cf. Phillipe)	
Fauxtin	

OBSERVACIONES.—Los nombres propios que van entre paréntesis (Adameko, Antxoko, etc.), son diminutivos.—Las abreviaturas que van entre paréntesis, se refieren: (Ixen. 1897) al Santoral o Ixendegi de Arana-Eleizalde, 1897-1910.—(Tol. 1458), a un documento del Archivo de Tolosa.—(Ark.) a un nombre arcaico: Bazkoare, Anakoz, etc.—(X-XV) a un documento de los siglos X al XV.—En las advocaciones de Vírgenes (Ntra Sra.) los nombres entre paréntesis se refieren al pueblo respectivo: (Bérriz), Ntra. Sra. de Andikona.

G

Ganixtebe	
Yanbattit (Cf. Ioanes)	
Gabin	(Ixen.)
Gilen (Gilento)	
Garcea, Garzeiz, Gazte	
(Gartxito, Gartxot)	(Ark.)
Gaxernaut, Garzian, Gasto, Gixon	(Ark.)
Gasento	
Genar	(Ixen.)
Galder	(Ark. X - XV)
Garindo	"
Galdur, Garduroz	"
Garden	"
Garme	"
Gergorio	
Geaxan	
Gurutz	(Ixen.)
Grabiel, Gabirel	"
Gabin	"
Gendul	(Ark.)

I

Illan, Iulen	(Ixen. - Ark.)
Iakue, Iakes, Jakobe	(Tol. 1458)
Ioanes, Joane, Ganix, Ion	(Ixen.)
(Manex, Joanikot, Juanto,	
Juanko, Joanot, Ianko)	(Tol. 1458)
Iurgi, Gorka	(Ark. - Ixen.)
Isusko	(Ark. - Tol. 1458)
Ixidor	(Ixen.)
Izinu	(Ark. X - XV)
Josepe (Joasttipi, Joxe, Joaxe),	
Ioseba)	(Ixen.)
Iren	"
Iker	"
Juxtin	"
Iusti	(Ark.)
Inge	(Ark. X - XV)
Iésus, Iosu	(Ixen)
Iokin	"
Imanol, Manu	"

K

Koldo	(Ixen.)
Karla, Xarles	"
Kondor	(Ark. X - XV)
Kasimir	(Ixen.)
Kamil	"
Kasen	"
Karmel	"
Kerman	"
Kadet, Kaiet	(Tol. 1458)
Koldea	(Ark. X - XV)
Kusko	"
Kontin	"
Kamos	"
Kelmen, Klemen	(Ixen.)
Kristian	

L

Laurendi (Laurentx)	(Ark.)
Lopitz (Txope)	(Ark. X - XV)
Luk, Luka	(Ixen.)
Laumii	(Ark. X - XV)
Lorda	"
Luken	(Ixen.)
Lander	"
Lontzi	"

M

Matiu, Matai	(Ixen.)
Mikolas, Nikolau	(Ark.)
Mikel, Mikele, Mikeliz (Mike-	
lesto, Mitxel, Mitxelto)	"
Mattin (Martiko, Matxinto, Mar-	
tieko, Martitxo), Martie, Marti-	
santz	(Tol. 1458)
Maiorga	
Mark	
Martxel	
Merkat	(Ark.)
Martxot	"
Musko, Musto	(Ark. X - XV)
Murthuts	
Manu (Cf. Imanol)	
Meteri	(Ark.)
Maren	(Ixen. 1897)
Matxiki	(Tol. 1458)
Martxelin	

N

Nabar	(Ark. X - XV)
Naudin	"

O

Otsando	(Ark.)
Ortxix	(Ark. X - XV)
Oier, Uxer (Oierko)	(Ark.)
Otxo, Otxoa (Otxoko)	"
Omer	(Ark. X - XV)
Orti-Urti	"
Ot	"
Orzaize	"
Osoits, Osoitz	"
Onsalu-Unzalu	

P

Paul, Paulo (Polxume)	
Franzis, Frantses (Patxi,	
Patxiko, Fraixku)	
Paleu	(Ark.)
Panpili	
Pattin (Pattintxiki)	
Pelegri	(Ark. X - XV)
Perestua	"
Prexit	"
Pelento	"
Panpale	
Patrik, Patri	
Paulin	(Ixen.)
Phillipe, Fillipo	
Petri (Cf. Betiri)	

S

Salbatore, Xabat	(Ark.)
Sabin	(Ixen.)
Santsin	(Ark.)
Satordi	"
Santxo (Cf. Antso)	
Sandi	(Ark. X - XV)
Sans, Sants	"
Sanzol	(Ark.)
Sandor (Cf. Deunoro)	
Seber	(Ixen.)
Sein	"
Semero, Simen, Xemein (Seme-	
roitz, Semeneitz, Xeme, Xe-	
meko)	(Ark.)
Sendoa	(Ark. - Tol. 1458)
Sist	(Ark. X - XV)
Sostie	(Ark.)

T

Tristant	(Ark.)
Tibalt	"
Teodor, Todor	(Ixen.)
Txordon	(Ark.)
Trokas	

U

Ugutz, Battitt	(Ixen.)
Unai	"
Urban	"
Urko	(Ark. S. XII)
Unax, Urtungo	(Ark. X - XV)
Unzalu	(Ark.)

X

Xabier	(Ixen.)
Exabier	(Ark.)
Xanet	(Ark. X - XV)
Xango	"
Xanti (Cf. Iakue)	
Xemark, Xemartin	
Xepirin, Keperin	(Ixen.)
Xerafin	
Xerbaxo	
Xilben	(Ixen.)
Ximun	
Xiril, Kiril	(Ixen.)
Xotil	"

Z

Zoil	(Ixen.)
Zeledon	
Zentuluz	(X - XV)
Zekodin	(Ark.)
Zain	(Ixen.)

Emazteki izenak - Nombres de mujer

PRÉNOMS FÉMININS

A

Agata	(Ark.)
Agate	(Ixen.)
Arregine, Erregiña	(X - XV)
Arroxali	(Ixen.)
Agurtze	"
Arren	"
Araiz	(Ark. X - XV)
Añeta, Añes	"
Ainhize	"
Amaia	
Arrosa (Arroxa)	(S. XIX)
Argia	(Ark.)
Andere	(X - XV)
Anastasi	
Andrumea	(X - XV)
Asaride	"
Auria	(Ark. X - XV)
Albire	"
Andregoto	"
(Antxaño), Ansa, Antsa	(Ark.)
Anttoni	
Aguirre (Ntra. Sra.)	(Górliz)
Andina	
Andikona (Ntra. Sra.)	(Bérriz
Areitio " "	(Mallabia)
Alxarte " "	(Abadiano)
Aitziber " "	(Urdiain)
Andion " "	(Mendigorría)
Arrako " "	(Isaba)
Arizaga " "	(Iturmendi)
Arrigorria " "	(Arraiza)
Arkiloain " "	(Sarriés)
Artiza " "	(Iza)
Arantzazu " "	
Arrate " "	(Eibar)
Ainhoa " "	
Azitain " "	(Eibar)
Añamari	
Aurramari	
Anaurra	
Auxtina	
Abeliñe	(Ixen.)
Aintzane	"
Alazne	"
Aurkene	"
Apala	(Ark. XII - XIII)

B

Beltxa	(X - XV)
Bakarne (Bakartxo)	(Ixen.)
Berezi (Ntra. Sra.)	(Busturia)
Basaba " "	(Unziti)
Beatasis " "	(Zúñiga)
Begoña " "	
(Baketxo)	
Balendine	(Ixen.)
Baleri	
Bengoa	
Bixenta	
Bittorina	
Bizi	(X - XV)
Birxita, Birkita	"
Basille	(Ixen.)
Barria (Ntra. Sra.)	
Azitain " "	
Axpe " "	
Askoa " "	
Ayala " "	

D

Domeka, Txomeka	(Ark.)
Dorote	(Ixen.)
Dunixe	"
Dulzia	(Ark. X - XV)
Doniansu (Ntra. Sra.)	(Zizur)
Dorleta " "	
Deña	(Ixen.)

E

Eder (Edertto)	(Ark.)
Elixa	
Edurzeta (Ntra. Sra.)	(Oka-Ibarruri)
Erdoiza " "	(Izurza)
Elkuren " "	(Altsasu)
Ermin " "	(Esteribar)
Eunate " "	(Muruzabal)
Elixabete	(Ixen.)
Edurne	"
Eneca, Oneca	(Ark.)
Engrazi, Geaxi	
Eskarne	(Ixen.)
Eulali	
Estibaliz, Estibariz (Ntra. Sra.)	
Etorne	(Ixen.)
Ezozia (Ntra. Sra.)	(Placencia de las Armas)

F

Felizita	
Helena	
Huratta	(X - XV)
Frantxa, Frantxina, Pantxika	

G

Gixane	(Ixen.)
Gorane	"
Gergori	"
Gexiña (Gexinaño)	
Gorritiz (Ntra. Sra.)	(Lumo)
Goikuria " "	(Yurreta)
Gaxinta	
Gabon, Jaione	(Ixen.)
Gaxuxa	
Garbiñe	(Ixen.)
Graxi, Garazi	

Gurutze
Gure (Ixen.)
Graxit

I

Ikerne (Ixen.)
(Ixtebeni), Estebeni
Idoia (Ntra. Sra.) (Isaba)
Isasi " " (Gordejuela)
Iratxe " " (Ayegui)
Irma (Ark.)
Izar
Izaro
Irmina
Irune (Ixen.)
Itziar (Ntra. Sra.)
Izaskun " "
Igone (Ixen.)
Idoibalzaga (Ntra. Sra.) (Errigoiti)
Izina (X - XV)
Inge "
Yosune (Ixen.)
Itxaso (Ntra. Sra.)
Ida (X - XV)
Yasone (Ixen.)
Yulene "
Yokiñe "
Yoana, Yanamari (Yoanaño), Ionamaite, Ione (Ganattipi, Ganeder)
Yurdana (Xurdana) (Ark. - Tol. 1458)
Ismene (X - XV)
Irene
Yolanda
Idurre (Ntra. Sra.)
Iruñia " "

K

Katixa, Kattina, Kattalin, Kontxesi, Konze, Sorne (Ixen.)
Koxpa, Goxepa
Koleta
Kamila
Kodes (Ntra. Sra.) (Torralba)
Karmele (Ixen.)

L

Larraitz (Ntra. Sra.)
Leire " "
Luxila
Laxia (X - XV)
Libe (Ixen.)
Lore "
Lide "
Lasagain (Ntra. Sra.) (Anué)
Legarra " " (Olza)
Legarda " " (Mendabia)
Leorin " " (Deikaztelu)
Leonor
Luxia
Lierni (Ntra. Sra.)

M

Mikela, Mikelantoni
Maite, Maitesa, Maitena
Marimikel, Marimattin, Miren, Mayi, Marigurutz (Mirentxo, Maittipi), Marikattalin, Maribettiri, Mainttoni, Marisantz (Marixume, Maieder, Marigazte), Maixemark, Maixemartin (Maipullit, Maibeltx, Aurramari) (Ixen.)
Milia (Ark.)
Mendi (Ntra. Sra.) (Estella)
Muskilda " " (Otsagi)
Maddalen
Margarita (X - XV)
Marta
Martxela
Maxepa
Maia, Maiena
Manta (X - XV)
Martixa (Ark.)
Miranda (X - XV)

N

Nora (Ntra. Sra.) (Sangüesa)
Nabar (Nabartto) (Tol. 1458)
Nere (Ixen.)
Nekane "

O

Oitia (Ntra. Sra.)
Olaz " "
Orreaga " " (Roncesvalles)
Oneka (Ark.)
Otsanda, Otxanda "
Oinaze (X - XV)
Orzuri (Ark.)
Oskia (Ntra. Sra.) (Iza)
Osane (Ixen.)
Otsana (Ark.)

P

Paxkalin
Prixka (Cf. Frantxa)

S

Sara
Salome
Sokorri (Ntra. Sra.)
Sorbe (X - XV)
Saura "

T

Trexa
Ttuttina
Ttala
Ttotte, Dota, Totakoxe (Ark.)

U

Urrategui (Ntra. Sra.)
Urrexola " "
Uzuri (Ark.)
Usmena "
Usua, Usué (Ntra. Sra.) (Ujué)
Urdina (Ark.)
Ula/Uda (Ntra. Sra.)
Urraka (Ark.)

X

Xurdana (Cf. Yurdana)
Xobadin
Xuxuna
(Xexili), Zezili
Xuria

Y

Yolanda
Yera (Ntra. Sra.)
Unzizu (Ntra. Sra.) (Arellano)
Irubarri (Ntra. Sra.)

Z

Zaloa (Ntra. Sra.)
Zuberoa " " (Garde)
Zidoni

Euskal abeslari berrien diskoak: CINSA - Avda. del Ejército, 18, 3.° - BILBAO-14

Por Alfonso Irigoyen

Pertsona izenen auzia Hego Euskal Herrian

Ez gaitezen behaztopa bigarren aldiz harri berean.

Gauza ezaguna da gerra ondoan pertsona izenen gainean Hego Euskal Herrian izan ditugun gora beheren kontua. Are gehiago, gerra baino lehen, Arana Goiri-ren garaitik aurrera, euskarazko bezala korritzen zuten izenak juzgaduetako liburuetatik tatxatu egin zituzten eta ordez gaztelaniazkoak honetsi —hauek parentesis artean ipini behar baitziren ordurarte— eta gerra ondoan aur asko eta asko izena aldaturik ibili izan da eskola eta ikastetxeetan eta geroko dokumentuak hala dituzte, gurasoen gogoz kontra eta kasurik gehienetan izena daramanaren beraren gogoz kontra eta etxekoen eta lagunen arteko ohituraren kontra. Zaharragoen artean ere berdin gertatu zen.

Ez gara hasiko, Arana Goiri-k sorturikako sistemaren arauera, izenak egoki osatuak dauden ala ez juzgatzen. Garai batean euskalari batzuk, Azkue, Altube, Orixe eta abar, hortaz eritziak eman zituzten eta bego hor, zeren gora behera horiek ihardunaldi honetarako batere ez baitigute axola. Zenbait izen oso ezagun izatera iritsi dira, jende askoren gogoko bihurtu baitziren eta hori aski da hontzat har daitezen etorkizunean ere. Beste asko, ordea, ez dira moldezko letretan duten bake arnasagabekotik sekula bizidunen artera agertuko, agian gogoko izate hori egundo lortuko ez dutelako. Edozein modutan ere azken finean antroponimoak ez dira pertsonak bata besteaganik bereizteko besterik erabiltzen eta funtzio hori betez gero ez dute berez beste egitekorik hizkuntzan. Berdin berdin balioko luke horretarako arbitrarioki asmaturikako izen eufoniko edo ez hain eufoniko batek, hori jende gehienaren gogoko izaten ez bada ere gure artean eta dirudienez ezta Espainian Rejistro Zibila joan den mendean sortu zenetik izan diren lege egileen gogoko ere. Modu bateko edo besteko tradizioa izan dezan nahi izaten dute, ostera, gurasoek. Gutxienez nolabaiteko tradizio itxura, gehiegi sakondu gabe itxura bederen.

Orixe-k dionez (**Euskera** XIV (1933), 289 orr.), berak ere hontzat hartzen duen Olabide-ren eritzia hau zen: euskarazko saindu izendegia belaunaldirik belaunaldira osatu behar dela, haiek honesten edo gaitzesten dituztela proposatzen diren izenak.

Gorago esaten ari nintzenez gerra ondoan bide hestu eta larrietatik sarrerazi gintuzten Madrileko agintariek 1938-garren urteko maiatzaren 18-an emanikako ordena baten bidez eta geroago 1957-garreneko uztailaren 9-an legea atera zuten: (**LRC**, art. 54) «Tratándose de españoles, los nombres deberán consignarse en castellano». (**RRC**, 14-XI-1958, art. 192) «Se permiten los nombres extranjeros o regionales. Si tuvieren traducción usual al castellano, sólo se consignarán en esta lengua».

Horrela saindu izen guztiak euskal itxuran galeraziak gelditzen ziren Hego Euskal Herrirako, denak dutelako gaztelaniaz mintzatzen denerako forma bat bederen. Hala ere 1938-garren urteko ordena eman zenean bidea utzi zuten **Aránzazu, Montserrat, Iciar, Begoña** eta abar ipintzeko eta geroago **Aitor, Amaya** eta horrelakoak, **Amaya** erdarazko elaberritik hartuak, lagatzen hasi ziren, legeak nolabait bide bat zabalik uzten zuenez gero. Egin behar zena, beraz, argi zegoen: erdaraz ordezko ohikorik ez zuen izenen bat bilatu aurrari ipintzeko, erraza ez bazen ere korritzen zuen ezagunik aurkitzea. Eta Estatuaren funtzionarioak halako izenez argitasunik txikiena ere ez zutenez gero gurasoak zertifikatu baten eske Euskal Akademiara bidaltzen hasi ziren eta egintza horrek argi eta garbi utzi zuen agirian Estatu istituzionalizatua eta bere burokrazia **de facto** ez zela gauza berberak emanikako legea nola bete behar zen jakiteko.

Edozein modutan ere Euskal Akademiaren nortasuna hontzat hartzen zuten, haren legezko **status**-ari gehiegi begiratu gabe. Eta Euskal Herri osoan, Bidasoa muga bezala ezagutzen ez duela, kokatua zegoen eta dagoen gure istituzio bakarra, ezin besterik eginik, nolabait interpretatzen hasi zen Estatuak hain zuzen ere euskaldunak izurratzeko asmo hutsez emanikako legea.

Euskal Akademiak zertifikatu behar duena, zeren oraindik legea aldatzeko baitago, aldatuko dela esan bada ere, euskal izen delako batek legeak dionaren arauera gaztelaniara itzulpenik ez duela da, izen propioak berez itzulpenik ez badute ere, lege egile linguistikaz eta antroponimiaz deus gutxi zekitenek besterik uste izanarren. Haien ondoko burokrazia osoarentzat legeak, legea denez gero, errealitatea berez du eta obeditu egin behar da paperean ipinirikako fraseez baliaturik, gizarte historikoarekin ezer ikustekorik ez badu ere bortxatzeko eta izurratzeko besterik ez baldin bada fatzismo mueta baten izenean.

Erodutzat ipin dezakegu deiturekin gertatzen dena, horiek ere antroponimoak baitira, egun **gertaera** normalean gurasoenganik seme alabengana iragaiten direnak beti. Inori ez zaio burura etortzen, ezta aipaturikako lege lotsa gabekoaz emakumeak jasan ohi duten minik gabe erditu zigenei berei ere, horiek gaztelaniara itzuli behar direnik jatorriz euskarazkoak edo gaztelaniz ez den beste erromantze batekoak direnean. Hori bestela balitz eni ez lidateke legez **Irigoyen** firmatzen utziko eta **Villalta** erabili beharko nuke. Baina horretara bortxatu nahi ligukeen bati burutik egin zaiola erantzungo genioke.

Legeaz gainera jurisprudentzia jaramon egin behar omen zaion bat, ere sortu da zenbait auzi izan ondoan eta azi horiek direla kausa Madrileko zuzendaritza nagusiak azaldurikako argumentazioen bidez zenbait izen galeraziak gelditu dira bereziki. Bat edo beste aipatzeko hor ditugu **Eneko, Gaizka, Iker**, eta abar.

Badut honetan neure lepoan harturikako eskarmentua, besterenean hartu nahi izan ez nuelako, eta orain ere ez nuke hartu nahiko, zeren oinharrizkoa iruditzen baitzait gure eskubideak zaintzea, legeak aitortzen ez badizkigu ere. Eskarmentu hori 1973-garren urtean izan nuen ene semea jaio zenean, juzgaduan ere **Eneko** ipini nahi izan bainion izenez eta galeraziric baitzegoen aurreko urteko otsailaren 1-ean F. Escrivá de Romaní orduko zuzendari nagusiaren firmaz Antonio Imaz Goikoetxea-k Tolosan eraginikako auziaren ondoan. Eta makila bakoitzak bere kandela biztua sostenga dezala, bere izena ahaztu nahi eta ahaztu ezinik nabilen norbait zuzendari nagusi horretaz ondo esaka nabaritu baitugu, agian egun batean hitz goxoak eta pallitak entzun zizkiolako; eta guk sinistu!!! Eta ni neu orain ez naiz gaizki esaka ari —hori egitea itxusia baita— gauzak nola diren adierazten baino.

Haren auzi galdua ene auzi eragile bihurtu nuen, beste ekitaldi bat eginik ea ezer aintzinatzen ote ginen ikusteko. Dokumentazio faltarik ez nuen eta arrazoi faltarik ere ez legearen —eta ez diot jurisprudentziaren— beraren arauera makurturik ere, itsu batek ere ikus baitzezakeen. Baina azken hitza zuzendari nagusiak zuen apeza ez bazen ere esaera zaharrak dion moduan eta eman zuen erantzunetik probatu daitekeenez nik aurkeztaturikako argumentuez behar zen bezala ez zen jabetu. Halakoetan sarri gertatu izan den bezala, lehen galerazia zegoenez gero eta lasaitzeko bidea eman beharrean gehiago hestutzeko zalea izanik bera, mendeko norbaiti esango zion ezetz erantzun behar zela eta modua bilatzeko eta hark eraz zituen gaiekin ahal zenik itxura dotoreenean apaindu zuen izkribua ezezkoa gerta zedin erantzunaren forma, Greziako sofisten arteko tradiziorik jatorrenean, eta kito!!! Gero firma bota zuen: José Poveda Murcia. Halako jokabideekin, gero ikusiko dugun bezala, legean ez datorren dotrina delako bat ere sortu da eta gaztelaniaz besterik mintzatzen ez direnei berei ere errota harriz komekaerazi nahi zaie.

Aurreko auziaren erabakian esaten zen bezala honetara iritsi behar nuen legeak dionaz gainera: «que el interesado llegue a probar, cuando ello no sea un hecho notorio, que en el vocablo invocado concurre una cualquiera de estas circunstancias: a) tener en la actualidad valor de nombre propio de varón en el

EUSKARAZ MINTZO DEN
EUSKAL HERRIA
BEHAR DUGU

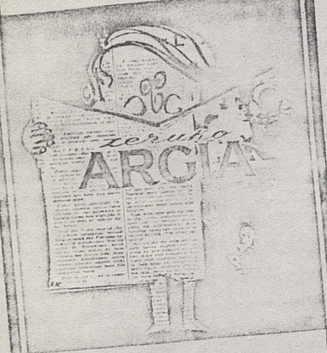

EROS ETA IRAKUR

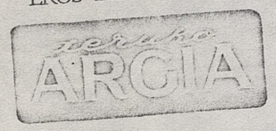

EUSKALDUNON
ALDIZKARIA

Okendo 22
DONOSTIA

Izen-deiturak.....
.....
Kalea.....
.....
Herria.....
Probintzia.....

lenguaje o en el recuerdo vivos de las familias o de los pueblos del país vasco; b) tener en vascuence significación apropiada para designar varón; c) ser un vocablo vasco que haya designado personaje histórico o ente con relevancia cultural suficiente para pervivir como nombre de varón».

Iruritako parrokoak aginikako lau zertifikatu aurkeztatu nituen bataio liburuetarik, hilenetarik eta ezkonduenetarik XVII eta XVIII-garren mendeko bezala agertzen diren hainbat **Eneko**-ren berri emanez eta baita zenbait guraso eta aitabitxirenak ere eta mundu guztiak dakienez liburuok erdaraz izkribaturikakoak izaten badira ere **«Eneco»** ez da **Iñigo** forman agertzen. Hala ere 1973-garren urteko azaroaren 12-ko erantzuneon «el nombre propio medieval Eneko» esaten da. Harrigarriena da Eleizalde-k 1910-garren urtean argitara zuen Arana Goiri-ren **Deun-ixendegi euzkotarra** liburuan **Eneco** erantsi zuela erdarazkoen artean **Iñigo** formaren ondoan eta honen aldaera bezala, euskarazkoen artean **Eneka** gizonezkoentzat eta **Eneke** emakumezkoentzat ipinirik. Ez dago dudarik oharretan aipatzen dituen erdarazko saindu izendegi Bartzelonan argitaraturikako bietarik bat dela gutxienez horren iturria, eta saindua **Eneko** Oña-ko apata XI-garren mendean bizi izan zena. **Eneko** izenaz eginikako beste lan batean erantsi dut Eleizalde-ren beraren geroagoko eritzia. Mitxelena-k agirian ezarria (**Euskera** XX (1975), 375 orr.).

Gorago esan dudan bezala gaztelaniazkotzat ipini nahi izan zen izen batekin gertatu zena aipatuko dut, 1969-garren urteko azaroaren 11-an bigarren aldiz galerazia baitago: **Elisabet**. Erabakiak dionez XVIII-garren menderarte zeharo finkatu gabe omen zegoen: «vacilante», bertan esaten denez, baina azkenik **Isabel** forma finkatu omen da betiko eta bestea «forma anacrónica» bezala juzgatu behar omen da eta ipintzea ez omen da bidezko, eta **Elisabet** oraingo ohituraz Bibliako izen bezala erabiltzen bada ere gaztelaniaz betiko **Isabel** gelditu denez gero hori besterik ezin ezar omen daiteke eta bortxatu beharrezkoa omen da legezko segurantza eta uniformitatearen izenean («en aras de la seguridad y uniformidad jurídica»).

Ez da harritzeko, beraz, eni ezezkoa eman izatea Euskal Herritik kanpora ere erabili denaren probak ematen ahalegindu banintzen ere. Gainera enearen aurreko auziaren haseran Euskal Akademiaren Gipuzkoako ordezkaritzan eman zen lehen zertifikatuan erdaraz «arcáico» kalifikazioa eman zitzaionez gero gutxiago —bigarrenean idazkariak «atestiguado en documentos de los siglos XI al XV, inclusive» esaten zuen eta ez zuen aldatzen lehen esana—. Jakina, nik aurkeztatu nituen XVIII-garren mendeko probek ere ez zuten balio, ezta **Eneco** erdarazko saindu izendegian agertzearenak ere.

Gogoan dut egun batean adiskide dudan juez bat hasi zitzaidala esaten: «He encontrado la manera de que en el Registro Civil se imponga el nombre de **Ion**, porque como es el que lleva un personaje griego —hain zuzen ere sofista baten izena da, Platonen lan baten titulu bezala agertzen dena— la ley no se opone a ello. Eta orduan bat batean erantzun nion: «Es que los griegos, como Palas Atenea, no serían nacidos de madre, pero nosotros los vascos, sin embargo, sí, y los nacidos de madre son los únicos a los que se les suelen negar los derechos».

Harrezkero, errege berriarekin beste giro bat sortu da. Euskal Akademia bera ere legez indartu dute eta pertsona izenei dagokien legearen zati bat aldatzeko asmotan dago Madrileko Gorteetan (LRC, art. 54), jadanik batzordeak diktaminaturik, hontzat edo txartzat hartzearen zain eta honela gelditu omen da: «En la inscripción se expresará el nombre que se dé al nacido. Tratándose de españoles, los nombres deberán consignarse en alguna de las lenguas españolas» (**B. Oficial de las Cortes Españolas**, núm. 1515, 2-VII-1976). Gainera orainarte ipini diren izenak aldatu nahi baldin badira bidea emango omen da leku berean esaten denez.

Laster izenak Espainiako hizkuntza batean baino gehiagotan ipintzeko modua sortzen baldin bada non gelditzen da legezko segurantza eta uniformitatearen izenean bortxatu beharra? Edo aldatzeko dagoen legeak ez ote du aldatzen denean segurantzarik izango? Nork sinistu hitzontziei?

Nolanahi dela, ordea, egungo soziolo|ia problemei kasu egiten baldin badiegu ere pertsona izen asko izateak ez dakar batere kalterik. Horrela agian ez lirateke gertatuko gertatzen diren beste izen eta deitura berbereko pertsona administrazioetako fitxetan, hala nola **Juan Perez** edo **Maria Etxebarria.**

Legea oraindik ofizialki aldatu ez bada ere juezak hasi dira apur bat eskua zabaltzen eta gero testo berria hontzat hartzen denean zaharo makurtuko dira bertan dionera. Baina, kontuz! Legearen zati bat bakarrik aldatzen da, guri eta gure kasuan daudenei dagokiena hain zuzen ere, baina gainerakoan orainarteko jurisprudentzia eta ohiturak zutik mantendu nahi lituzkeenik balego —eta berez jarraitu egin behar omen ditu— zenbait gauzatan lehen bezala gaude.

Lekukotasun bat emango dut: Ene adiskide eta ikasle izanikako batek semeari izenez **Joanes** ipintzea erabaki zuen eta juezak ezin zuela esan zion izen hori latinezkoa zelako eta nahi bazuen euskaraz **Jon** edo gaztelaniaz **Juan** ipiniko ziola. Jakin nuenean ene kolkorako esan nuen oraingo egoera berri honek ere gora beherak sortuko dizkigula. Esan zitzaion **Joanes** euskarazkoa zela eta bazituela aldaera gehiago ere, hala nola Manes, Johane, Johañe eta abar, **Kepa**-z gainera **Peru, Betiri, Piarres, Peri, Pello** eta abar dauden bezala.

Baina gaztelaniazkotzat ipintzen direnetarako lehen aipatu dugun **Elisabet** izenak, konparazio baterako, sortu duen jurisprudentzia gorde nahi duenik baldin balego ez ote digu guri ere gauza berbera beteerazi nahiko norbait zirikatzen hasten baldin bada edo auziren bat sortzen baldin bada?

Azkenean **Joanes** ipini zion izenez gorago aipatu dugun juezak, baina ez kezkarik gabe.

Betikoan gaude autonomia baten inguruan, kolonialismo arrasto guztiak zeharo suntsitu-rik, gauza hauei ere behar den bezalako bidea ematen ez baldin bazaie eta Madrilen kokaturikako lege gizon zuzendari nagusi bihurtu batek, gure hizkuntzaz, munduaz, barreneko historiaz eta bereziki gure gogoaz ezer ez dakiela, espero ez dugula euskalduna gertatu delako ez baldin bada, erabakiak hartuko ditu, kasurik hoberenean borondate honez, berez gu euskaldunok, eta ez beste inor, garela horretarako nor eta gauza eta hemen besteren borondate honak ez du balio.

Euskaltzaindiari eskatzen diodana hauxe da:

1. Hontzat eta zuzen bezala har ditzala euskaldunen artean korritu eta korritzen duten pertsona izen bakoitzaren aldaera guztiak bata bestea baino hobetzat juzgatu gabe eta ez dadila bere helburua izan pertsona izen bakoitzaren ~~aldaera guztiak bata bestea baino hobetzat juzgatu gabe eta ez dadila bere helburua izan pertsona izen bakoitzaren~~ aldaerok forma bakar bat betiko izatera nahi ta nahi ez iritsi behar dutela eta hutz dezala hau etorkizunean bortxatu gabe sortzen diren ohituren arauera.

2. Aipaturikako eritzia bere dotrina bezala harturik agirian ipin dezala, eta, inoiz behar balitz, Estatu istituzionalizatuaren beraren aurrean ere hala ager dezala behar den indar eta zorroztasun osoz, Estatu horren eritzia hala ez balitz ere.

Jakina, Euskal Akademiara kontseilu eske doazenei hark beretzat puntuok dotrina bezala hartzen dituen —hartzen baldin baditu— arauera erantzun beharko zaie. Heldu dela ordua halako gauzetan bururik ez makurtzeko diotset euskaldunei eta denon artean Euskal Akademiak bakarrik ezin egin dezakeena egin ahal izango dugula.

Bilbon 1976-XI-25, biharamonean Euskal Akademiaren batzarrera Donostiara eramana.

A. I.

PERTSONA IZENEZ GEHIAGO

Euskal Akademiaren azaroko batzarrerako lan bat ekarri nuen Euskal Herrian izan dugun pertsona izenen auziaz eta azken orduan ezin irakurri izan nuen astiezagatik hitza eman ez zitzaidalako .Urrengo hilean ohiturazko batzarre arruntik izango ez baikenduen, agirikoa baino, eta euskaldun guztien ardurakoa zela uste izanik, artikulu hori PUNTO Y HORA DE EUSKAL HERRIA aldizkarian argitara nuen abenduaren 15-erako kalera atera zen numeroan. Edozein modutan ere egungo batzarrean aurkeztatzen dut eraskin honekin batera.

Artikulua agertu ondoan hilbeltzaren 4-ean legea aldatu da eta honela etorri zaigu argitara:

BOLETIN OFICIAL DEL ESTADO, 8 DE ENERO DE 1977:

«LEY 17/1977, de 4 de enero, sobre reforma del artículo 54 de la Ley de Registro Civil.

«El artículo cincuenta y cuatro de la Ley del Registro Civil estableció la necesidad de que los nombres propios de españoles se consignaran en castellano. Esta regla pugna con el hondo sentir popular de los naturales de distintas regiones españolas, que se ven privados de la posibilidad de que los nombres propios en su Lengua vernácula sirvan, dentro y fuera de la familia, como signo oficial de identificación de la persona.

«La presente Ley tiene la finalidad de corregir esta situación, atendiendo, de un lado, al hecho cierto de que la libertad en la imposición de nombres no debe tener, en principio, otros límites que los exigidos por el respeto a la dignidad de la propia persona, y procurando, de otro lado, amparar y fomentar el uso de las diversas Lenguas españolas, ya que todas ellas forman parte del fondo autóctono popular de nuestra Nación.

«En su virtud, y de conformidad con la Ley aprobada por las Cortes Españolas, vengo en sancionar:

«Artículo primero.—El párrafo primero del artículo cincuenta y cuatro de la vigente Ley del Registro Civil, de ocho de junio de mil novecientos cincuenta y siete, quedará redactado en la siguiente forma:

«En la inscripción se expresará el nombre que se dé al nacido. Tratándose de españoles, los nombres deberán consignarse en alguna de las Lenguas españolas».

«Artículo segundo.—A petición del interesado o de su representante legal, el encargado del Registro sustituirá el nombre propio, impuesto con anterioridad a la vigencia de la presente Ley, por su equivalente onomástico en cualquiera de las Lenguas españolas. La sustitución será gratuita para los interesados.

«Artículo tercero.—La presente Ley entrará en vigor el día siguiente de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

«Dada en Madrid a cuatro de enero de mil novecientos setenta y siete.

«JUAN CARLOS. El Presidente de las Cortes Españolas: TORCUATO FERNANDEZ-MIRANDA Y HEVIA».

Zorionez lege aldatzeari hitzaurre bat ipini diote, Gorteetan lehen diktaminaturik zegoela berteko Boletin Oficialean agertzen ez zena eta horrek, letrauak bide zabaletara bultzaeraziz legea interpretatzeko momentuan, aurreko jurisprudentzia apurtzen du, juezak lehen momentutik ohitura txarrak hartzen hasten ez baldin badira bide hestuagoetara abiaturik, zabaletara makurtu gabe.

Uste dut aurreko lanean proposatzen nuen bide zabala ondo sar daitekeela lege berrian, zeren legegileak legea hobeto ulartzeko dionez gogoan izan behar baita, alderdi batetik, errealitate egiazkoa den gisara, izenak ipintzeko libertateak ez duela izan behar, oinharriz, pertsona berberaren duintasunari zor zion errespetoaren mugarik baino, eta bestetik gure hizkuntza ere, Peninsulako besteekin batean, zaindu eta haren erabiltzea ugaldu egin behar dela, orainarte Euskal Akademiak helburutzat izan duen bezala.

Horretarako, ordea, bide zabaletik nola ibili eta ibilerazi ikasi behar dugu eta gure tradizio zaharrez ere behar den bezala baliatu behar dugu, hain zuzen tradizio zaharra ere iraulerazle bihur baitakiguke nolako urritasunera iritsi garen azken mende ta erdi honetan ikusirik.

TRADIZIO ZAHARREZ BALIATUZ

Legea atera ondoan badakit norbait **Pedro** izenaren lekuan **Haitz** ipintzekotan zebilela eta ez dakit azkenean zer egin duen, baina alde batera utzirik hori esan nahi dudana da legearen arauera eskubide osoa duela ene ustez eta bide hori ez doala inola ere tradizio zaharrean, baita latinezkoan ere, eta ez hain zaharrean, korritzen zuen ohituraren kontrar eta are gutxiago hizkuntzen legeen kontra. Ezaguna denez **Petrus /Petri(us)** ebanjelioan datorren hitz greko baten latinezko itzulpena, mozio maskulinoa erantsirik, besterik ez da. Ikus **Vulgata**, 16, 17-18, **Evangelium secundum Matthaeum: Beatus es Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.** Grekora itzulirikako testoa da ezagutzen den zaharrena, zeren jatorriz arameoz izkribaturikakoa izan omen zen eta orijinala agian betiko galdu baitzen.

Latinez **Lupus / Lupi(us)** zegoela guk bakenduen, esate baterako, **Otsoa / Otxoa / Oxoa / Otxo / Otxoko / Otxote / Otxando / Otxanko / Otxoteko / Otxalo / Osano / Osando** / eta **Otxanda** / Otxandako eta abar, alde batetik, eta **Lupi / Lopi / Lope / Txopi / Txope / Lopeko / Lopetxa / Lopero / Txopino / Txopite / Lopiko / Lopete** eta abar bestetik.

Edo bagenituen geureak, hala nola, **Seme / Xeme / Txeme / Semeno / Xemeno / Semero / Semenko / Semenso,** Erdal Herrira **Jimeno** bezala zabaldua.

Ene —patronimikoa **Enetz** zen— / **Eneko / Enetxo / Enexo / Eneki / Enesko / Enenko / Eñeto / Eñetza** / eta abar, lehen pertsonaren genitibotik, erdaraturik **Meo Anaya > Minaya, Ene Peruko** formaren gisara, eta, dudarik gabe, euskarazkoak **Ene Anaia** izan behar zuen, **Mio Cid** eta abar. Euskal forma erdaraz **Iñigo** izatera iritsi da.

(H)obeko / Obetxo /Obenko / eta abar, **(h)obe** formatik.

Jaun —**praenomen** gisa ere erabil zitekeena— / **Jaunso / Jaundo / Jaunti / Jauntxe / Jonti / Jontxi** eta abar.

Latinez hitz egiten zen garaiean Mediterraneo inguruko herrietan ez zen inor saiatzen, mundu guztiak uste duenez, pertsona izenetan trabarik ipintzen eta hor dira nahi diren beste apelatiboetatik sortuak, hala nola, **Vincenti(us)** 'gudu irabazle' euskaldunen artean **Binkenti > Bikandi, Bixintxo, Txente,** eta abar, iraun zuena, **Felix** 'zorion', euskaldunen artean **Beritz / Helitz / Heritz / Eritz** formetan iraun zuena, **Dulciti(us) / Dulcitus** 'dultze', euskaldunen artean **Dulkiti / Dulkite / Dulkito** formetan iraun zuena, **Asinari(us)** 'astazain', euskaldunen artean **Azeari / Azari / Azeri** bezala iraun zuena, gero basapizti ezaguna adierazteko ere erabili zela, **Bellus / Belli(us)** 'eder', euskaldunen artean **Bellu / Bello / Beli / Bele / Bel Belso Beltxo / Beltxa** —hau **beltza** kolore izenaren diminutiboa ere izan zitekeen— **Beltxe / *Beltxi (Meltxi)** / eta abar, alde batetik, eta ~~bestetik~~ **(H)ederra / (H)ederro / Vita,** euskaldunen artean **Bitako** alderdi batetik, eta bestetik **Biziko / Bitxia** —balio adierazkorraren bidez zentzu berezi bat hartu duena— / **Bitxio / Bixio Bizinai Bizinaia** azkenengo biok esan nahi mugatuago bat dutela jatorriz.

Grekoz ere berdin gertatzen zen: **Teofilo** 'Jainkoaren zale', **Eugenio** 'ondo jaioa', latinez nolabait **Natalis,** euskaldunen artean **Jaio,** egun deitura bezala irauten duena eta jatorriz pertsona izena baino ezin izan zitekeena.

GURETZAT ALIENA EZINA DENA

Beraz, libertatea esaten denean gutxienez tradizioz ulertzen zen bezala izan behar du eta hori guretzat aliena ezina da. Gainera demokraziara bidean omen goaz eta hori bentzutze historiko bat omen da. Hori hala baldin bada arrazoi handiagoz joan behar da bide zabaletik, edozein modutan ere ez legeak markatu duena baino hestuagotik. Ez dakigula gerta, ordea, arnasa hartu ezinik egon garen erorialdi honetan itsatsi zaigun ohituragatik nola guregana behar dugun aize osasuntsua ez jakitea eta behar dugun elementua ~~guretzat~~ izanarren itotzea.

Bilbon 1977-garren urteko urtarrilarern 27-an. Biharamonean Euskal Akademiaren batzarretan Donostian irakurria.

Alfonso Irigoyen

Punto y Hora de Euskal Herria astekarira Pertsona izenez gehiago titulurekin bidali nuen artikuluak honela jarraitzen zuen, baina azkenengo zati hau ez zuten sartu

.....
... Donostian irakurria.

P.S. Lan hau egin eta irakurri ondoan urtarrilaren 10-ean El Correo Español-El Pueblo Vasco Bilboko egunkariak juez jaun batekin eginikako elkar hizketa zekarren eta bertan ea Arantza ipini ote daitekeen Aranzazu formaren partez galdetzen diotenean diminutiborik ezin ipin daitekeela erantzuten du. Hemendik diotsat ea diminutiboen kontu hori non dion legeak eta diminutiboa zer den beretzat hori balio, zeren euskal munduan apurtxo bat bakarrik sarturik dagoen batek ezin esan baitezake Arantza formak balio adierazkorrik duenik edo berak nahi duen bezala diminutibo baliorik, hori izateko euskaldun askoren artean Arantxa behar baitu gutxienez. Badiotsat gainera ea zergatik ipintzen dituen eskatzen diotenean Paulino eta horrelako izenak, Paulino, esate baterako, Paulo, edo norbaitzuk nahiago duten bezala Pablo --femeninoan beti Paula--, formaren diminutiboa besterik ez baita. Eta betiko leloa esaten baldin bazait, hau da, erdaraz Lola ezin ipin daitekeela Dolores delako, bortizki erantzungo dut halako gauzak Madrilen inguruan dabiltzan erdaldunen kontuak direla eta gure mundua ez dugula juzgatzen utzi behar kanpotikako kontzeptu sinple eta homologagaitzez eta gutxiago inori mundu adierazkor nahasi eta era guztietako sakontasun eta tximurdurak dituenean muturrak sartzen utzi, aldezaurretik bera behar den neurrian gure mundu euskaldunean sartu ez baldin bada. Mundu adierazkorra homologaezina izaten da sarri hizkuntza batetik bestera. Batean zerbait kariño adierazle dela antzekoa bestean plebeyo-egia da bere burua dotoreagotzat duenaren eritziz. Edozein modutan ere esan behar zaiguna da ea zertan Arantza izenak --eta ez da hori baino erabiltzen jendearen artean Aranzazu, euskaraz Arantzazu, formaren ordez-- ukitzen duen pertsonaren duintasuna. Eta gainera izenak etxe barrurako eta kanporako balio behar omen dute. Hizkuntzaren legeak herriak egiten ditu eta azken finean burrukarik asko eginik besteak ere bai, eta ez juezak. Nolanahi dela ere balio adierazkorra duten izenak Frantzia eta Ameriketan ere erabiltzen dira, hala nola Jeannette eta Estatu Batuetako buru dena ere Jimmy Carter deitzen da.

Alfonso Irigoyen.

Glossaire - termes basques

GLOSSAIRE DES PRINCIPAUX TERMES BASQUES EMPLOYES EN TOPONYMIE
(orthographe francisée)

Ager (g dur) point élevé, vue.
Aintzira, étang, lac, levé, vue.
Aintzin, aitzin, devant
Aldapa, pente, flanc.
Alde, côté, à côté.
Apal, bas.
Arté, entre
Azpi, dessous

Baratze, jardin, enclos
Basa-, silvestre, sauvage.
Begi, oeil; point de vue, our-begi, source.
Behera, beheiti, en bas, par en bas.
Beltz, noir.
Benta, voir, menta.
Berho, berro, taillis, fourré.
Berri, neuf, nouveau.
Bi, bide, chemin.
Bista, vue, point de vue.
Borda, bergerie, grange, dépendance d'une "etche"
Bortou, port de montagne, col
Bourou, tête, extrémité, bout.

Chouri, zouri, blanc
Dolare, pressoir.
Don, saint
Dorré, tour

Eder, eyer, beau
Ekhi-alde, Est
Elhorri, épine
Eliza, église
Erreka, ravin, ruisseau
Errepira, errepia, barthe, fond plat d'une vallée.
Errota, moulin (prop. roue)
Ezponda, digue.
Etche, maison; etchetto, maisonnette.
Etchola, cabane
Eyherra, moulin
Ezkin, izkin, coin, angle.

Gain, dessus
Garay, élevé, haut
Gaztelou, château (fort)
Gibel, partie postérieure.
Goiti, par en haut
Gora, haut
Goyen, le plus haut; sommet.
Gorri, rouge

Haran, vallée
Handi, haundi, grand.
Harri (har, en composition) pierre.
Harpe, grotte; haitz, aitz, roche
Hegi, bord, côte, coteau, parage
Hego, hego-alde, Sud, midi
Hei, étable, hangar.
Jauregi, château

Ibay, fleuve
Ibar, vallée
Igouzki, soleil; igouzki-alde, Est.
Ihi, jonc; ihiztoka, joncheraie, marais
Ilhar, bruyère.
Inda, intha, marais, fondrière
Ipar, Nord.
Iratze, Ira- fougère
Istil, marais.
Itsaso, itsas-, mer
Itourri, uthurri, fontaine.

Karrika, rue; quartier central.
Karrika-bourou, carrefour,
Kartiel, quartier, hameau, région.
Kayolar, chalet, bergerie de montagne
Kouroutze, Kouroutche, croix.

Labe, four.
Labour, court.
Lako, lakou, pressoir.
Landa, champ.
Larre, lande.
Lekou, lieu.
Lepo, col.
Leize, gouffre, aven
Louze, long

Mahast, mahasti, vigne
Mendebal, Ouest
Mendi, montagne
Menta, benta, maison de vente, "vent"
Mullo, sommet
Mouga, limite, frontière
mougarri, borne
Mounho, tertre.

Naousi, maitre, principal
Naza, barrage, bief

On, houn, bon
Oyan (en composition oyar) bois, forêt.
Olha, cabane
Ondo, auprès,
Ordoki, plaine, plateau

Orre, genièvre
Othe, (otha) ajonc, thuie

Partha, bartha, barthe, marais.
Patar, côte, montée
Pe, en-dessous, au pied de
Playa, plage.
Plaza, place, fronton, centre du village
Portou, port
Pounta, pointe

Sala, grande maison, manoir
Senda, chendra, sentier

Teileria, tuilerie
Ttipi, ttiki, tiki, chipi, petit
Toki, lieu, endroit.

OUbi, oubide, gué
OUhaitz, torrent, rivière
OUhalde, torrent

OUr, eau, d'où sont tirés les trois mots précédents, donnent un très grand nombre de composés commençant par our-, oub-, ou-, oug-

Zaar, zahar, vieux
Zabal, chabal, large.
Zedarri, borne
Zoko, choko, coin (rentrant)
Zurruta, churruta, cascade.

SUFFIXES:

-a, article, le, la; -ak, les
-aren, du, dela; -en, de, des

-ko, du, de la, (locatif)
Etcheberriko borda, la borde dedéla maison) Etcheberri

-aga, signifie le rassemblement, l'abondance: harriaga, endroit où il y beaucoup de pierres (harri)
-baita, -enea, -enia, chez

-doy, -toy, -di, -ti, lieu où se trouvent tels ou tels arbres: sagardoy, verger; haristoy, chênaie intchausti, plantation de noyers.

-eta, suff. pluralisateur: kouroutcheta, les croix

-egi, -tegi, -tei, habitation apeztegi, habitation du prêtre

Nota: la plupart des mots indiqués comme substantifs au adverbes peuvent s'employer en basque comme suffixes: Elizalde, du côté de l'église; Inchauspé, sous le noyer

---

Quelques noms d'arbres fréquents en toponymie:

Haritz, haitz, chêne
Ametz, chêne tauzin
Lizar, frêne,
Izai, sapin,
Pago, fago, hêtre
Haltza, aulne, vergne
Gazten, châtaignier,
Sagar, pomme, pommier
Ezpel, buis,
Zume, osier.

Quelques noms d'animaux:
Zaldi, cheval, mando, mulet
Ahuntz, chêvre, ahuñe, chevreau
Behi, vache, behor, jument
Otso, loup, hartz, ours
OUso, ourso, palombe, pigeon.

Qualités de terrains

buztin, argile
gisu, chaux
legar, ondar, gravier, sable
are, hariñ, sable fin

Noms de professions:
hargin, maçon,
arotz, forgeron
aphez, prêtre
erretor, curé, recteur.

Noms de maisons

villages divers : Itsasu - Donaixti -
Izura - Oraarre -
Ithorrotz - Olhaibi
Elizaberri - Letunberri
Ezterentzubi - Jatsu
Duzunaritze -

(P. Lafitte -) et (Berruet...) -
vers 1923 -

Oihanartia
Harguindeya
Harmakigua
Larrainteya
Gatoulouteya
Gastamidia
Moichteya
Cleinateya
Oïorrenia
Inchauspia
Choubéateya
Cacholteya
~~Oï~~ Halsania
Carricabouria
Eyharsia
Moutilateya
Eyheabidia
Bidagnia
Beaucoteya
Gagneco-Etcherria
Aguerraberria
Bidartia
Urrichpilia
Irigaya
Arla
Patateya
Gachteteya
Juandenia

Changoïnia
Lopeteya
Elhorricondua
Harchouico-Borda
Coucheta
Arlanteya
Assaleya
Alhorcharria
Cutchet-Borda
Bordacharria
Ochcache
Chola
Larramendia
Chorteya
Bentaberria
Etchoïnia
Borda
Saudeya
Chounda
Carteya
Ithurraldia
Hitateya
Gouhanetchia
Lanaldia
Acheiteya
Etcherria
Antondeya
Piarresenia
Beatenia.

Noms des maisons de St Just

Suite

Carricaburia
Idiognia
Guiel-etchia
Costera
Hitateberria
Mangateya
Acheiteberria
Chounda
Etchotoua
Pecotchia
Pouchoulia
Harraldia
Borda beheria
Seguimeinia = (maison de M. de Saint-Jayme chateau)
Harraldia
Apetchia
Bihurria
Ametsaa
Aguntchia
Salarria
Ibar-goïtia
Ibar-gaya
Ibar-etcherria
Saldumidia
~~Elhorriondua~~
Guilamouïnia
Ordocia
Ilharreya
Erresentria
Ukaldia

Caacotchia (mais.n nat. d. P. Garic.)
Gathania
Ithurbidia
Ertoaïnia
Etcheparia
Ibarrartia
Aguerria
Idiartia
~~Bordabeheria~~
Errecaldia
Idiognia
Hachtorria
(Harchoïco-borda)

Bouchouïnteya
Laserna
Lopisteya

Ibar signifie : Ibarre, hameau de S. Just où est né le P. Garicoïts

+
J.M.J.

I. – Ithorrotz

Maisons détruites. – Agerria ; – Dendaria ; – Athazpia ; – Ithorrotzeko-eihera ; – Joanesenia ; – Kanpañeenia ; – Chanbreenia ; – Bigurdan ...

Maisons debout. – Erretorania ; – Apezaren etchia ; – Etcheberria ; – Serraren etchia ; – Porteiteia ; – Abadia ; – Peko-abadia ; – Pekarotz ; – Sala ; – Jolisenborda ; – Karrika ; – Mendiburu ; – Zingülie ; – Bidaure ; – Latsart ; – Hago ...

Pont et rivière : Laztaparreta

II. Olhaibi.

Maisons détruites : – Oskieilia ; – Musureenia ; – Kitzika ; – Bitartia ; – Karrikakoborda ; – Iratchet ; – Jauguberria ; – Hegoa ; – Miñikoa ; – Kihistia ; – Lopachuria ; – Otteka ; – Kamalia ; – Hardoia ; – Olhaibiko eihera ; – Aotzia ; – Atchuania ; – Barraindi berria ...

Maisons debout ; – Matal ; – Lichalt ; – Etchekuin ; – Etcheberria ; – Mendiondo ; – Geztereia ; – Gezterepea ; Etchebarne ; – Eyaberri ; – Oihanburu ; Ayzager ; – Hantzi ; – Maytenea ; –

Pont et rivière. – Atchua

III. - Ustaritz

Abarta
Agerreeta
Agerria
Achaburu
Ahantzetako-borda
Akuloa
Aldabea
Aldategia
Amullia
Añarenia
Aiseenia
Anderiaren borda
Altzuetenia
Andolako borda
Antoenia
Antonibaita
Arditenia
Arantzeta
Arkia
Arkiko-eyera
Arlaania
Aroztegia
Artchipia

Artchipiko borda
Arkietcheberria
Antsaasteluia
Arotcha
Astaloeta
Ataleia
Atsoarenea
Baattenia
Bahitenea
Baleenia
Barberenia
Bechaminteia
Bechaminen borda
Bechinea
Bechorenea
Begienea
Beleburua
Beltchaenia
Bereter
Bergisenia
Berrendi
Berrotenia
Betarenia
Bulattoania

Betikoota
Betiriatotchenia
Bicharchurienea
Bidarte
Bidegaray
Bihotchena
Birgaileenia
Bottigaberria
Bordaeta
Bordaberria
Bordatcharria
Burgnenia
Burruntsuenia
Bustingorri
Butame
Chabaldeia
Chachorenia
Chata
Chibaleenia = Chebalierenia
Chautchinenia
Chanchinoota
Chatikoenia
Chantana-ania
Chutarenea

Chandienia
Chapitalea
Chentikaenia
Cheroraenia
Chemiaenia
Chetabe
Chiburnia
Chikerbaita
Chipaania
Chiskittoenia
Chokobianea
Chokotatenia
Chopoloko-eyera
Dandarena
Dazantzaenia
Dazantza-etcheberria
Dendaritenea
Dochachuri
Dornarenia
Dorrea
Dorregaina
Dupateia
Durdurenia
Dientzenia
Dutchunbeita

Dotarenia
Ehaileta
Ehulieta
Elizaldea
Ebeilleenia
Echtemeta
Elizaldeenia
Eponza
Eskeranea
Esteketenea
Estokenea
Elizagaraya
Erremuntto
Etcheberria
Etchehandia
Etchettipia
Etchenikia
Etchebertzia
Etcheparia
Etchettoa
Etchechutenia
Etchechuteniaberria
Etchehasia
Etcheteko borda
Etcheverria

Etchegaraya
Etcheleku
Erretobaita
Faltcharenia
Ferrondoa
Gachtenia
Gainekoetche
Gainhary
Galtcha
Gallegoenia
Ganitchabeta zahar
Ganitchabeta berria
Garatenia
Garazteia
Gilento
Garachpeta
Haitze
Harda
Hipolitenia
Hirigoienia
Harizpuru
Ibaragerrea
Iharatchia
Ihaatzia
Inda

Ikea
Ikebelar
Induraenia
Iriartia
Ithurbidia
Itzanabeita
Janikoonia
Jaunerretoranezaharra
Jauregia
Joanesuhaldeenia
Joanikotz
Joanikopelar
Joanistoenia
Juaniskoota
Jaungazteenia
Kabatchena
Kalitchenia
Kanpainia
Kamitort = Kametort (gascon)
Kattaleenia
Katchimaleenia
Kondeitz
Kontcha
Konpeito

Konturloenia
Kostaleenia
Kuchitoenia = Konzito
Kurutcheta
Kroskirenea
Korrobotena
Kuzirartenia
Kazinoa
Lakorenea
Landaburua
Landaldea
Lantierenea
Latsaldia
Latsaldeberria
Latsaldeko borda
Lastarenia
Larria
Larregia
Legarria
Letsaania
Lumatchenia
Lutchoanea
Machelenia
Mailea

Maileerreta
Maitoonia
Mariaania
Marikanbo
Marikurri
Marihandia
Mamorenia
Mamieta
Martienia
Martingorri
Matchin
Matzikoenea
Mendibela = Mendibil
Mentaberria
Mentaberriko-borda
Micheenia
Migelua
Mikeleenia
Mordotchoeta
Morrainbaita
Muñuenia
Muñumeta
Munjurenia
Muskoeta

Musulantzenia
Musunabaita
Musugorri
Ñañarenia
Nagila
Nekatorena
Narbea
Odienia
Oihanbaratzea
Oihanburuia
Oihanburuenia
Ohatzeleenia
Ondoloenia
Oñaanea
Otchoonia
Otsolarria
Pariz
Parrauenia
Paulorenia
Peirutenia
Peisenia
Pelettoonia
Pelepeta berria
Pelepeta zaharra

Pelepetako borda
Perratzaleania
Petriarocha
Piaspetako borda
Pilipeenia
Pilipeneko borda
Porttuenia
Potchorraania
Potchongoenia
Purguko eyera
Puskienia
Putikoenia
Parabisua
Petrikobaita
Puñatenia
Salaberria
Salakoborda
Salduenia
Salesenborda
Sarazpe
Sarrapeita
Semienborda
Senkastenia
Serorateia

Sorraitzea
Sorraitzeneko borda
Sorta
Tichinenia
Tikitta
Tiramiñeinia
Tontirenia
Tortirenia
Tupinenia
Uhailea
Uhaileenia
Uhaldea
Uhalderenia
Urdibaita
Urdibeta
Urdinagaray
Zaubatenia
Zorraitzenia
Zubiburua

N. de quartiers :
Hibibehere
Zokorrondo

IV.- Elizaberri

Abadiainia	Gazteluberria	Latsa
Agamundea	Gaztenaldia	Legarria
Anaiaania	Gazteluberria	Lekunberria
Arbandeilia	Hachaldia	Liparchia
Arranbidia	Haitzartia	Liparch-beheria
Artetchia	Haitzea	Lehuntzako eihera
Barberania	Harartia	Maiturinia
Barberaneko eyera	Harçindegia	Mendia
Bidaia	Hegoasia	Menta
Bidartia	Hirigaraya	Mentachuria
Bilianea	Idarbidia	Mestenia
Bizkaraga	Idarburua	Munteneko borda
Borda	Ikilarria	Olhatzia
Chikitegia	Ipharria	Ospitalenia
Churieta	Istiartia	Pinakia
Elhorria	Imbidia	Outtidegia
Estebekoinea	Kurutcheta	Sala
Etcheberzia	Kurutze-beheria	Sorheta
Etchetoa	~~Lachenia~~	Tratuenia
Etcheverria	Landaburua	Uhaldea
Gaineko eyera	Laundua	Urgazia
Gasnaua	Larraldea	Urkodoia
Gauderatzia	Larramendia	Urona
Uruzpua	zibalzunia	Zabaleta

V. Lekunberri

Agerria	Enekaldia	Murriartenia
Ahalaya	Folla	Ñakeroinia
Ahamendaburia	Gillentoinia	Ñorria
Azkonsaalia	Haizmendia	Ohakoinia
Auchainia	Harrochetainia	Olha
Baachartia	Ibarsohua	Olherria
Bechunenia	Idiartia	Ollootenia
Bentha	Idekiinia	Otsobia
Bordamunua	Ithurraldia	Soatchipia
Burdinerreka	Kanpoinia	Telleria
Donamarthia	Karrikaburia	Telloorria
Ehamundeia	Kuhucheta	Undarneborda
Eluchantzenia	Lahibarria	Zubiatkia
Ezkosia	Lenkoinia	Chankulenia
Etcheberrygaraia	Loattua	Chemeroinia
Etchoinia	Menjia	Chilinchabidia
Falurria	Mokorria	Chumilenia

Bizkaia

VI. Izura

Achuria	Ertorania	Makonia
Agerria	Etchebarnia	Markoteia
Anchorentzenia	Etcheberria	Meheyria
Añeteia	Etchemeitia	Mintsosenia
Apetchenia	Etchetoa	Oihanartia
Araitzia	Gorriania	Oillotenia
Arrokainenia	Gaztelia	Olitchia
Bacherateia	Hala	Olitchberria
Barilla	Hospitalia	Otheia
Barka	Hautcha	Pazientzia
Barrandania	Inderia	Pausateia
Bekainonia	Irigoinia	Polteia
Bellania	Jantronia	Portalia
Berrantia	Jeinoulia	Perikonia
Borda	Kuntchunania	Santa Katalina
Burguzaharria	Kurutzia	Sengorga
Chanchonia	Landerbidia	Sala
Dangonia	Landeretchia	Zurdidateia
Doupizateia	Latza	

VII. Ezterentzubi

Agerria	Eazarreta	Kaakotchia
Ahotzainia	Ehuliainia	Kanpoinia
Anbrochenia	Eiharaldia	Karlosenia
Aphetchia	Elgia	Kastoinia
Arrainkariainia	Erramunttoinia	Laharra
Arrolanenia	Etchaparia	Lakoñoinia
Arrosaia	Etcharnia	Lantzarua
Bachkoinia	Etchērria	Lecharhua
Bentta	Etchiñua	Leindeia
Bentaberria	Ezponda	Martinia
Bettinia	Garatia	Martiñoinia
Bettiria	Gibelederrenia	Migelenia
Berbalenia	Gilenttoinia	Menjiburia
Berhia	Harginainia	Mindurria
Bidainia	Harizmendiñia	Montterua
Bidainberria	Idiartenia	Mugainia
Bidainondoinia	Indartia	Muñinoinia
Bidartia	Iñharria	Odobleinia
Bigotenia	Intzaia	Oihanpia
Chaldainenia	Jakesenia	Oihanzainainia
Chanteia	Jauberria	Ollharria
Chuanbarrua	Jaurikua	Ollotenia
Chuchperrenia	Chuhinia	Ottarrenia

Ozkerria	Salharria	Ttipulainia
Pauleinia	Sausia	Uhaldia
Pekoetchartia	Thaucharria	Uchkimaunia
Piarrotenia	Thurbidia	Urinaizia
Puchulia	Tristantenia	Zubialdia

VIII. Orega

Aldabia	Binchindaitzia	Idiar-borda
Algerberria	Bochtartenia	Idiartia
Altchukia	Bordatoa	Inchauspia
Anikania	Chutateia	Isakenia
Arruntchenia	Elicheheria	Ithurbidia
Azalde-bidegaña	Elichetchia	Jakobenia
Azkundreia	Elizaldia	Jauberria
Bakeenia	Elizondoa	Juanttunia
Behengaia	Ermita	Kamusarria
Beheraña	Gaatia	Kattileenia
Benatenia	Galharreta	Lasala
Bentha	Haitzia	Mina
Berhua	Harria	Minjiburia
Berhueta	Hegia	Mittikilateia
Bidegaia	Hollinborda	Mukhutzenia
Bidegaña	Ichania	Ordokia

Otsania	Phocholia	Sorhondoa
Othartea	Saalia	Uharteta
Pekotchia	Sabarotz	Uhartia
Pellakuteia	Saratenia	Zuhia
Pho		

IX. Satsu

Agerria	Erramundaya	Indartia
Aintzia	Errekaldia	Iparrarria
Apezainia	Erreintainia	Ithurria
Ahotchainborda	Etcherria	Ithurruria
Arbelainia	Etchoinia	Jelosia
Arbidia	Ezpondauria	Johaburia
Arrizpidia	Gahaia	Kaakotchia
Autzainia	Gaineko-etchartia	Kautterainia
Bidarte-aintzinia	Gaineko Trichtantenia	Komatchurinia
Bidarte-giilia	Ganaharrua	Laskorria
Bonepeltchinia	Goonetchia	Leichardoia
Donozteia	Harkutchia	Loilakatia
Elichalde-borda	Hauskarria	Manechautzainia
Elichaldia	Ibarneko borda	Menji-beheria
Elichabeheria	Ibarnia	Menjia
Elichondua	Idiaya	Organbidia
Elizaya	Idiartia	Otsobia
Erramunda-beheria	Ilaindeia	Pekotchartia

Petrotchia	Salaharria	Uheta
Peko-Trichtantenia	Susparreia	Zapetendeia

X.- Buzunaritz

Abotia	Etchartia	Idiondoa
Apat	Etcheberria	Ithurbidia
Aroztaldia	Etchetxoinia	Ithurraldia
Aroztegia	Etcheñoa	Ithurrechta
Azkonzabalia	Etchepariа	Ithurrustoa
Barnetchia	Etchezaharria	Jareta
Bihamunteko borda	Etcheverria	Jauregia
Bihamuntxia	Etchoinia	Jauregi-berria
Barakchartia	Etchondoa	Karakotchia
Bordaberria	Ezponda	Latkoa
Bordazaharria	gamia	Larraburia
Donageazia	Hegitxoa	Larraldia
Ehaletchia	Ibarneberia	Marchoberria
Eihera	Ibarnia	Mizpireta
Espila	Idiartea	Munhuluchia
Errekaldia	Idiartia	Otsobia

+ [Domintxain]

- Schitz-sera - Quartier "Irchelaco"

Argonga - Eskerenia, sautxenia, Kasaunia, araforttom
Jolisenia - Sorhabilia - Etchebarnia - Austeya -
Sabalçia - Aroquia - Aroquimitchea - Berhabia -
Matchienia - Arimania - Berhanborda - Larundua -
Alkaretchenia - Laramindia - Jauberria - Kasabona -
Chistroteya -

- Kurutchia - Etchunñia - Arttaua - Schitzia - Aguerria
Aguerebeheytia - Orieñia - Ehulondoa, Ayhartzepia -
Ayhartzia - Laregaya - Etchunborda -

Bidaïn sera eta Eliçathea

- Haïbantenia - Landosteya - Barnetchia - Onabarua -
Olibeteya - Bidaïnia - Gaïberria - Bentaberria - Oyhen-
buria - Jemenborda - Jemenia - Etchepsia - Sala - Garaya
Orthazetchberria - Orabeherra, Iruñia, Idiartia,
Murruñia, Larartia - Gathania - Etchegorria -
Goïtinoa - Laakia - Gatuluteya - Autsischia - Pochulia -
Maïkonia - Bendariteya - Arthatxenia - Kaïtatenia -
Etcheberria - Elichaltia - Agoxaïnia - Salafrankania
Pehana - Elichaïya - Ithorrotzchenia - Duroberria -
Elichondua - Sustratenia - Etchettonia - Embeya -

Barta

- Durona - Domazañeta - Haïtzaria - Alhasta -
Larraburia - Soulenia - Beheytia - Peko-Zarhia -
Etchartia - Peko-Jauberria - Muchukondua - Aïntçia -
Karrikaburia - Galhareta - Erekonjua - Parise - Bordele
Lyone - Ahanchetberria - Beltsaguia - Etchepparria -
Ahantcharria - Chordua - Arokorua - Agueregaya -
Eyhera - Chaleta - Piketenia -

Ehuliacet sera

- Ehuliatzeta - Ehulia - Elichabidia - Haïchtoya -
Prechintenia - Chilindronia - Ehulkua - Nahaberneta -
Sarhia - Bonchonia - Bidartia - Archinania - Futtienia

Salaberri sera

- Chibitatia - Salaberria - Garate Chipia - Lexelarria -
Hankunia - Letchaureya - Beteretchia - Belegardia -
Lakarria - Etcheehuria - Sempeborda - Gatuluteya -
Aguindania - Dchernaberria -

V.

Itsasu

Berrartia	Muskoenia	
Chaminenia	Codenia	
Laraldia	Guichontoenia	
Ainchondoa	Curutçaldia	
Jauretchia	Serotcategnia	garazto
Segura	Castofrania	
hiraberria	Lissara	
Iharaberria	Mendi-Lissara	
Etchenica	Elicaldia	
Etcheberria	Villa-Roland	
Oilonsokoenia	Uhartecheberria	
Aphezteguia	Echerilania	
Etchedoya	Errintania	
Urtuchenia	Sembeleta ou Zubeleta	
Larrenartia	Etcheberria	
Jauregiaia	Lattania	
Alguyeta	Ordokia	
Ithuraldia	Miquelenia	
Iturartia	Yominoenia	
Amestoya	Menta	
Haidarrenia	Cabarraçainienia	
Martingaotenia	Biscarbidia	
Uhartia	Aragoa	
Euchkarria	Condechenia	
Larrondoa	Etchegaraya	
Chapata	Fagaldia	
Macharria	Betraenia	
Aguerria	Uharratuya	
Lordaenia	Elisabidia	
Urdienia	Guichonaenia	
Caserna	Urthubia	
Irigoienia	Conconluya	
Etchegaraya	Bordagainia	
Bordaberria	Subiburuya	
chela	Elisaldeco borda	
Erreguenia	Oyamburuya	
Esponda	Oyamburuco borda	
Charbaenia	Uharartuco borda	
Santacurutçia		
Sabaloa		
Uhaldea		
Haliria		
Pechonteguia		

Estetoenia
Orcaberroa
Harburuya
Harania
Berruceta
Cellaya
Atalaya
Haronlegua
Macharria
Bordaberria
Charraenia
Onyoria
Estkanda
Haramburuya
Uhaldeborda
Onyoria
Abdaenia
Abdarenborda
Iarreseria 100
Hgleries borda
Lattiaenia
Mikeenia
Landaldia
Beloria
Bordachuria
Bordabeltia
Inohaconia
Chaitecheberria
Inchunia
Martiania
Murguia (132)
Gechanburuya
Ypararia
Arachuria
Jauntiyuana
Gidegaina
Mendibidia
Elisabidia

Iarresen borda
Muchitchaenia
Hanalaenia
Gecadaren-borda
Charraenia
Utchechonia
Ola
Chelaco-borda
Batistaren-borda
[redacted]
Estebenia
Chilaaena
Ohioseria
Ohiosen-borda
Oyanburuya
Oyanburuco-borda
Bettoroinia
Mendi-Estebenia
Muzoneta
Bichot-Eder
Aingartia
Marqueseria
Arrantaliania
Mulienia
Yominonia
Domingonen borda
Salaberria
Lalchaberria
Guisiania
Chaaitoa
Echantsia
Thonzola
Intchordoltia
Arritaberria

[illegible]

J. M. J.

Etcheine Bernoud

audez moi:

Pour Mouscui L.t Pierre.

38
21
30.

Quartier Errobi:

1	Kurutzaldea	22	Etchedoia	5	Enicutaenia	
2	Seroatcichaberria	23	Enicutaaea	6	Chaitebchebenia	176
3	Elizaldea	24	Chilharaenia	7	Mulienia	89
4	Jenuozkiencea	26	Ohioenia	8	Latsaberria	265
5	Zabaloa	27	Eskolatchea	9	Lambochokoa	maisons.
6	Bitoria	28	Kastafaenia	10	Arrantzalcaaaia	
7	Lizarraga	29	Betoluchenia	11	Etcheberriaaia	
8	Estetoenia	30	Hurraldenia	12	Betti Bidartenia	
9	Villa Roland	31	Komentria	13	Puntziaaea	
10	Elizetchea	32	Bidegaina	14	Markithta	
11	Halitia	33	Elizabidea	15	Chaitoa	
12	Uharratia	34	Guichontaenia	16	Olakoetchea	
13	Mendibidea	35	Bureau de Poste	17	olazahana	
14	Mendiondoa	36	Lodoenia	18	Arkeia	
15	Haranburua	37	Lodoeneko Borda	19	Heletenia	
16	Usine electrique	38	Eliza.	20	Borda	
17	Uualde etchebernia			21	arrondoa.	

Quartier Laxia:

18	Jure Chokoa	1	Indianoenia
19	Uhaldea	2	Latzekoetchea
20	Uhaldebeheaea	3	Endoaea
21	Berroueteaia	4	Erkanda

Quartier Ortzia

1	Olakoborda		
2	Jarroa		
3	Bordachkoa		

4 Abilaenia
5 Charraenia
6 Harlepoa
7 Dorregaraya
8 Chachkitoenia
9 Putzuenia
10 Pagola
11 Predoenia
12 Martiania
13 Lizarraga (Mendi)
14 Oihanetchebernia
15 Lehordia

Quartier Berandotz.

1 Abilarenborda
2 Iturbideko borda
3 Zubiburuya
4 Elizaldeko – borda
5 Chelako —
6 Piarresen —
7 Soldaten — edo Oihanartia
8 Bettoroingo —
9 Oinhanburuko —
10 Pekadain —
11 Zelhaiko —
12 Battichtain borda
13 Nikolasen —
14 Oliosen —
15 Uharratuko —

Quartier Cherrenda

1 Ausingaraya
2 Jaunchutoenia
3 Apalaenia
4 Jaunttipiania
5 Belozia
6 Josetenia
7 Bordachuria
8 Landaldea
9 Gaineko borda.

Quartier Gibelarte

1 Pelloenia
2 Olhaenia
3 Machonea
4 Etchebernia
5 Attienia
6 Markesenia
7 Narrikamusnia
8 Pachuria
9 Artzaleia
10 Crukiania
11 Mentabernia
12 Jaunt chuenborda
13 Colosenia
14 Echtebenia
15 Soldatenia
16 Muskoenia
17 Chapitalenia

Quartier Gerasto.

1 Iturrartea
2 Lapitzea
3 Urtchinachea (Mendi)
4 Haitzia
5 Chuhurrenia
6 Pezoinburua
7 Gachitenia
8 Betraenia
9 Bordagainea
10 Urtubia

Quartier Izoki.

1 Aziotzea
2 Granjenia
3 Bordabeltzea
4 Pachkoenia.
5 Jaureguya
6 Altzua
7 Uhartetchebernia
8 Errobidartea
9 Agorreta

Quartier Arrate.

1 Arragoa
2 Uhaldeborda
3 Bizkarbidea
4 Cabarraganiaenia
5 Domingorenborda
6. Chanfarina

Quartier Errobizola.

1 Antchordoqeia
2 Etchauzia
3 Garatea
4 Katalinaenia
5 Errebola
6 Apheztiguya
7 Zakatikaenia
8 Oinhanburua
9 Hiriointeheria
10 Bettoroinea
11 Errobidartia.
12 Bragoenia
13 Martingaztenia
14 Jauretchenia
15 Errobia
16 Zubia
18 Zubeletakoeihera
19 Zubeleta

Quartier Olhasur.

1 Mikenia
2 Halkeia
3 Harria
4 Erreka
5 Puñalenia
6 Ehailiania
7 Dornariania
8 Lattiraenia
9 Olhasuretchebernia
10 Jauntchuenia

Quartier Cherrenda

1 Jornaletchea
2 Piarresenia
3 Mortalenia
4 Martienia
5 Domingoenia
6 Etchegaraya
7 Dondenia
8 Kondechenia
9 Ipharrea

Quartier Basaburu

1 Iturchokoa
2 Pampanica
3 Landabernia
4 Errekartia
5 Berrueta
6 Harozteguia
7 Zelhaia
8 Zelhaibernia
9 Fagaldea
10 Sagarditcharrea
11 Etchartea
12 Orkatzberroa
13 Chela

Quartier Rochka.

1 Larrondoa
2 Ceilaria
3 Anderiania
4 Murgia
5 Larrochkoa

6	Chapata	12	Etchetonia	36	Etchebenia
7	Beidereneá	13	Hipenia	37	Etxavarenia
8	Guichonacenia	14	arrosa	38	Zedarria
9	Mokochanitia	15	Salaberria	39	Kinotenia
10	Urtchinachea	16	Bernatenia	40	Etxenatidia
11	Charbacenia	17	Eltzaurrenia	41	Urtxichenia
12	Zabalokocihera	18	Etchettipia	42	Hametchea.
13	Bufonttoenia	19	Guillintoenia		Quartier Banekoan
14	Thaurca	20	Haitzia	1	Sandautzia
15	Enegenia	21	Echtchenia	2	Etchemika
16	soldatenia	22	Mentaberria	3	Hiriaberria
17	Hamitaberria	23	Idiartia	4	Berartica
	Quartier de la Place	24	Hirivina	5	Segurakobarda
1	Santa Kurutzea	25	Kizema	6	Bilomokoenia
2	Ezpounda	26	Uchebenia	7	Antchondoa
3	Bidondoa.	27	Machanca	8	Lamaniartea
4	Otsandabaratzia.	28	Donianea	9	Uchegaraya
5	Urdienia	29	Bidartea	10	Jauretchia
6	Mutchatchoenia	30	Eztenionenia	11	Hauienenia
7	Lordacenia	31	Bichteder	12	Hurbidea
8	Zapatikacenia	32	Amtziartea	13	Iguzkilarrea
9	Hamalauenia	33	Ordokia	14	Agerrea
10	Arlandiguea	34	Kulkenienia	15	Lanaldegaina
11	Kachenia	35	Villa Manse.	16	Lanaldechenea
				17	Altzueta.

+ Lantabat le 2 janvier 1978

Agur Jaun Kolaupea,

Laudi-barreko Stª Martin Kartierra, hemen deitzen dute: Jondoni Karti -
Stª Etienne Kartierra deitzen dute Jondozti - Botzuek erten dute: Jandozti. -

Horra hi chehetasunak. -
Lau berribat bi buruz arizira = eza gutaraz zaperaino hbeki gure chokoa -
Ukhe on, jauna!
Bibotzez!

Jantichor stª

-Sarry

SARRY

Localités	Maisons	Patronymes	Observations
Trissarry	N Sarhi(a) (Juxue)	Insoussarry	- Biquessarri (L.O. de Cathéd). -1266-
Bassussarry	N Pikasarri(a) (Larribar - Hasparren etc..)	Ithursarry } Ithussarry }	- on remarquera que sur les 9 noms de maisons cités se terminant par Sarri, 5 sont des maisons nobles
	N Etchesarri(a) (Garris)	Camoussarry	
	N Olhassarry (Arone)	Belsussarry	- à propos de Pikasarry, il y a, à Dordos en Bidache, une ferme appartenant à la famille Perret qui porte le nom de Pikagorry
	N Gaztelusarri(a) (Bascassan)	Sarhy	
	Issisarri(a) (Mendionde)	Dayherassarry	
	Camousarri(a) (Arrauté)	Diharassarry	
	Belsusarri(a) (Villefranque)	Etchessarry.	
	Tharasarri(a) (Espelette)		

Harpavne eta beste

Le nom de Hasparren

dans les Archives

La citation la plus ancienne est de 1247 (Archives départementales G. 77). A ce moment là on écrit AHEZBARRENE Lire d'où

en 1249 (L O p. 171-174) HESPERRENE L.O

en 1249 (Archives Nationales, 194) HESPARRENA

en 1255 (Dict. Paul Raymond) Sanctus Johannes de Ahesparren (Dct Bay)

en 1266 ESPARRÈN L.O

en 1288 (ibid.) Hesparren PR.

en 1288 (ibid.) Haesparren

en 1288 AHEZ PARRENNE

en 1289 AHEZ PARRENNE (R G no 1348)

en 1310 AHESPERREN (L.O. p. 265)

en 1310 AHESPARREN (L.O. p. 266)

en 1311 Hasparren Arch. de Bayonne DD 20 I

en 1311 Hasparren (. . . . . 1 (fer)

en 1348 AEZPARREN (R)

en 1348 Hesperren (R.)

en 1351 Hasparren Archives Espelette E. 359

en 13

1566 Hasparren (arch de Bay

1684 Hasparren (" "

Uganze : Sancte Heulalie (1253), UGANGE (1329)

Uhart-Cize : UFART (vers 1150), UHART (1243) HNART (1292) : Cike (1364), Zike.

Suivent les indéterminés de Cize et Cing de 6 pages

B

BAIGORRI (vallée de) : BIGUR (980), BEGUER (1120), BEIGUR (1167), BAIGUR (1194), BAIGOR (1258), BAIGORRY (1378)

ETCHAUZ : ETSAU, ERSAU, EXAGOE (1249), ECHAOZ (1350), CHAUZ (1360), etc.

St Etienne de Baigorry : SAN ESTEBAN DE BAIGUER (1253) SAN ESTEVEN (1358) : Yriart (1388), Yriberri (1381), Iriart, Iriberry-garay.

Les Aldudes : Aldudde (1353).

Anhaux : HAUXE (1353), ANAUZ (1354) ANHAUZ (1378) : variantes: NODZ (XII° s.) ONOZ (XII° s.) : Bereterechе (1388), Bidart (1388), Echegoyen (1388), Echeverce (1378), Espilla (1388), Eyherart (1372) Irigoyen (1388), Minhondo (1388), Uhalde (1372) : Bereterette, Bidart, Etchegoin, Etxeberz, Espil, Eyherart, Irigoyen, Minondo, Uhalde.

Ascarat : ESCARAT (1256), ASCARAT (1274) AZLARAT (1358), OSCARATE (1400) : Aynciondo (1388), Ainxiondo.

Eyheralde, sic dès 1378.

à des sessions du Parlement européen à Strasbourg , font des visites d'information à l'OTAN à l'OCDE à Paris , au collège d'Europe à Bruges , au B.I.T. , au G.A.T.T. à Genève . Ils apprennent à se connaitre au sein d'un club qui organise de nombreuses réunions d'amitié , invite des personnalités politiques à parler d'un problème précis au cours d'un dîner-débat . Le premier Président de ce club fut ... une française .

La durée des stages varie de trois à six mois . Une indemnité est versée à chacun . Elle est destinée à couvrir les frais de séjour à Bruxelles .

Après le stage

Rares sont les stagiaires qui deviennent fonctionnaires de la Communauté . Ce n'est d'ailleurs pas le but de l'expérience . La plupart repartent chez eux pour y achever leurs études et rechercher un débouché . Le temps passé à Bruxelles serait-il perdu ? Non , car les bénéficiaires , dans le milieu où ils se trouvent , se font d'ardents propagandistes de l'idée européenne. Les Communautés songent d'ailleurs à les utiliser de temps à au-

BARCUS

La forme la plus ancienne de ce nom est BARCOIS , 1378 .

En 1384 on trouve BARCOYS .

En 1462 et vers 1470 BARCUCX .

En 1580 BARCUX .

La forme Barcus est plus récente .

Le basque BARHOCHE est plus près des origines , car le is et ys du XIV. siècle se prononçaient ch .

Il est dommage qu'on ne puisse pas remonter plus haut que 1378 , pour avoir une forme plus claire .

Si bien que je ne puis vous offrir qu'une hypothèse .

Selon M. Gavet , BAR représente le mot VAL et les mots comme ibar ne sont formés tardivement par adjonction d'un préfixe i- .

Dans ce cas le Bar de Barcus serait très ancien . Quant à Hotxe , c'est

un terme archaïque, actuellement inusité, sauf peut-être dans un ou deux villages de Biscaye, et qui signifiait : fertile.

Ainsi BARHOCHE voudrait dire "vallée fertile" et le mot BARCUS est le fruit d'une évolution française de la version basque primitive.

Je vous donne cette solution à titre d'hypothèse vraisemblable. Je regrette de ne pas faire mieux faute de documents.

Pierre Lafitte

Mon cher ami,

Au cours du débat relatif à l'étymologie du nom de Hasparren (en basque Haznarne et plus souvent Ahazparne) vous avez proposé que l'on ait recours aux Archives pour y voir plus clair.

~~Je vais~~ Puis que personne ne se décide à fournir la documentation demandée. Je vais ~~vous~~ vous donner quelques références :

C'est en 1247 que l'on rencontre la citation la plus ancienne de votre commune sous la forme AHEZBARRENE (Archives de Pampelune, C.77)

– en 1249, selon le Livre d'or de Bayonne, p. 171, 174, on trouve HEZPERRENE

– en 1249, les Archives de Bayonne, 154, donnent HESPARRENA

– en 1255, la paroisse s'appelle SANCTUS JOHANNES de AHESPARREN (Dictionnaire topographique des Basses-Pyrénées de Paul Raymond)

– en 1266, selon le Livre d'or : ESPARREN

– en 1288 Paul Raymond cite HESPARREN et HAESPARREN

– en 1289, (ibidem) AHEZ PARRENNE (en 2 mots)

- en 1289, selon les Archives de Bayonne, n. 1348, AHES PARRENNE

- en 1310, Livre d'or, p. 265, AHESPERREN, p. 268 AHESPARREN

- en 1311, Archives de Bayonne 33 20 J, ASPARREN et ~~HASPARRE~~
HASPARRÈN

- en 1348, selon Paul Raymond, AÈZPARREN et HESPERREN

- en 1351, Archives de ~~Bayonne~~ Pau, E. 353 Has parren

- en 1566, archives de Bayonne : As parren

- en 1614, HASPARREN

Il est évident que BARRE vient de BARREN (e)

Quant à AHEZ - c'est un vieux mot toponymique qu'on trouve en Labourd, Navarre et Soule et même comme nom de personne cf. Ahetzetcheverry ; mais il ne semble pas qu'il signifie aulne, ni chêne.

L'étymologie n'est pas encore découverte.

Bien cordialement vôtre

P. Lafitte

Onomastike

Devn izendegi +

2 ez osoak

Arana-Goiri'tar Sabin

D E U N-I X E N D E G I E U Z K O T A R A

Bilbao'n 1910'garenan

DEUN-IXENDEGI EUZKOTARA

EDO DEUNEN IXENAK EUZKERATUTA
TA IXENTZAT EZARTEN DIRAN JAYETAKO IXENAN
EUZKERAZKO IKUSPENAK

ARANA-GOIRI'TAR SABIN'AK

ASMAUBAK

EGUTEGI BIZKAITARA'RENTZAT

ELEIZALDE'TAR KOLDOBIKA'K EGINDAKO ITXAURE BATEGAZ

EUZKO-ALDERDI JELTZALIA'REN EUZKERA'REN

BIZKAI-BATZAR ORDIA'K ARGIRATUTA.

SANTORAL VASCO

O SEA LISTA DE NOMBRES EUZKERIZADOS DE LOS SANTOS
Y TRADUCCION DE LOS NOMBRES DE FESTIVIDAD
APLICABLES COMO NOMBRES PROPIOS ADAPTADOS POR

SABINO DE ARANA Y GOIRI

PARA EGUTEGI BIZKAITARA

CON UN PRÓLOGO DE LUIS DE ELEIZALDE

PUBLICADO POR LA COMISIÓN BIZKAINA DE EUZKERA

DEL PARTIDO NACIONALISTA VASCO.

Bilbao'n 1910'garenan = Bilbao 1910

BILBAO
Imprenta y Encuad. Bilbao Marítimo y Comercial
Bailen 39 y Dos de Mayo 26,bajos.
1910

UMIAI EZARTEN YAKEZAN JAYETAKO IXENAK

(Nombres de festividades que se suelen aplicar a los niños)

COMO SUELEN DECIRSE EN CASTELLANO indistintamente para varón o hembra	EUZKERAZ ESAN BIAR DIRAN LEGEZ Ixen arra (Nombre de varón)	Ixen emie (Nombre de mujer)
María de la Anunciación o Anunciación	Mirena De,ala De	Miren Deñe,ala Deñe
Jesús de la Ascensión o Ascensión	Josu Igo,ala Igo	Josune Igone,ala Igone
María de la Asunción o Asunción	Mirena Jaso,ala Jaso	Miren Jasone,ala Jasone
María de Begoña o Begoña	Mirena Begoña,ala Begoña	Miren Begoñe,ala Begoñe
María del Carmen o Carmen	Mirena Karmel,ala Karmel	Miren Karmele,ala Karmele
María de la Encarnación o Encarnación	Mirena Gixa,ala Gixa	Miren Gixane,ala Gixane
María de Guadalupe o Guadalupe	Mirena Godalupa,ala Godalupa	Miren Godalupe,ala Godalupe
María de la Gloria o Gloria	Mirena Aintza,ala Aintza	Miren Aintzane,ala Aintzane
María de Loreto o Loreto	Mirena Loreta,ala Loreta	Miren Lorete,ala Lorete
María del Milagro o Milagros	Mirena Alatz,ala Alatz	Miren Alazne,ala Alazne
María de la Natividad o Natividad	Mirena Jayo,ala Jayo	Miren Jayone,ala Jayone
María de las Nieves o Nieves	Mirena Edur,ala Edur	Miren Edurne,ala Edurne
María de la Paz o Paz	Mirena Gentza,ala Gentza	Miren Gentzane,ala Gentzane
María de la Presentación o Presentación	Mirena Aurka,ala Aurka	Miren Aurke,ala Aurke (1)
María de la Purificación o Purificación	Mirena Garbi,ala Garbi	Miren Garbiñe,ala Garbiñe
María de la Pureza o Pureza	Mirena Kutsuga,ala Kutsuga	Miren Kutsuge,ala Kutsuge
María de los Remedios o Remedios	Mirena Osa,ala Osa	Miren Osane,ala Osane
Jesús de la Resurrección o Resurrección	Josu Berbiz,edo Berbiz	Josune Berbizne ala Berbizne
María del Rosario o Rosario	Mirena Agur,ala Agur	Miren Agurne,ala Agurne
María de la Soledad o Soledad	Mirena Bakar,ala Bakar	Miren Bakarne,ala Bakarne
María de la Visitación o Visitación	Mirena Iker,ala Iker	Miren Ikerne,ala Ikerne

(1) Bata be,gurazkero,Aurkene (Queriendo,tambien Aurkene)

(6) Tanto Leioar como las demás variantes tienen relación con Leioario, cfr. tibi dompno magistro nostro patri spirituali Leioario abbati (1024, Irache, doc. 2) y tibique domno et magistro meo patri spirituali cum coro cenobitarum functo Leyoario (1069, Irache, doc. 2), que sin duda procede del adjetivo latino legionariu(m) 'perteneciente a la legión', con caída de -n- intervocálica, normal entre hablantes vascos, y es probable que el mismo topónimo Leire, documentado antiguamente como Leier (1019), Leior (1019), Legior (1044), Legore (1052), Leiore (1057), Legor (1060) en el propio Becerro antiguo de Leire, así como apud Legerense monasterium y Fortunium Legerensis monasterii abbatem (851) en la Epistula tertia ad Wiliesindum de San Eulogio (4), proceda de una variante del cognomento, que como en otros muchos casos pudo haber pasado a la toponimia. No de otra manera puede interpretarse in confinio de castro Luar que recoge Ricardo Ciérvide (5) tomado del Becerro antiguo de Leire si recordamos el senior Luar Enecones in Nauascos más arriba citado.

No debe ser analizado independientemente otro topónimo que lleva el mismo elemento en su formación y está constatado como Leoriain, Gil de (1174, Irache, doc. 183), Lehorin, Gil de (1176, Irache, doc. 191), sin duda la misma persona, unam pieçam que est in Leorien (1174, Irache, doc. 184), con elemento final -ain y sus variantes, como en los casos del tipo Belascoain, Ansoain, etc., etc. (6), que por lo general tienen como base un nombre de persona, como ya hace bastantes años señaló dulio Caro Baroja.

De la tesis doctoral inédita de Ricardo Ciérvide --sólo se ha publicado parte-- tomo: Monasterio Santo Saluatore de Leiro (AHN.Le., 1090), Legurensis (AHN. Le., 1042), Leiurensis (AHN.Le., 1042), Leierense (AHN.Le., 1015), Leriorense (AHN.Le., 1015), (7).

---

(4) Ioannes Gil, Corpvs scriptorvm mvzarabicorvm, Madrid 1973, tomo II, pp. 497-503. Véase también R. P. Agustín S. Ruiz, O.B., Obras completas de San Eulogio, Córdoba 1959, pp. 416-430.

(5) "Peregrinos navarros a Jerusalem (siglos XI y XII", Letras de Deusto 3 (1972), p. 159, nota 15, tomado del Becerro antiguo de Leire (1112, p. 137): "Galindus galindi de uilla anes que est in confinio de castro Luar... Sada que est in confinio de castro aiuar".

(6) Cfr. para -ain J. Caro Baroja, Materiales, pp. 59-76, L. Michelena, Apellidos vascos nº 18, L. Anderssen, "Le suffixe -ain (-ein) dans la toponymie pyrénéenne", BRSVAP 1963, pp. 315-336 y Alfonso Irigoyen, "La Colegíata de Cenarruza y sus seles", La Sociedad Vasca Rural y Urbana en el marco de la crísis de los Siglos XIV y XV (II Simposio celebrado en marzo de 1973), Bilbao 1975, pp. 94 y 95.

(7) No sabemos si los topónimos gallegos Leiro, donde hay

SORABURU	Gaxen de, avec Y de Laxaga à Pampelune	I389 (AN 58.20 VII)
SORHABURU	Gartien de	I39I (AN 69.9.VII)
	Gassernant de, écuyer	I387 (AN 58 2D VI)
SORABURU	Haudina, Andina de, fille de Caxien, héritière du palacio de ---	I398 (AN 76.47.XIX ; AN 76.44.I)
SORRALBURU	Arnaut Sanz de, écuyer, va à Cherbourg	I398 (AN 2I4)
SORHABURU	Arnaut Sanz de, seigneur de Sant Esteuan d'Arberoa, don d'un collier par le roi	I399 (AN 76.47 LXXXIX)
SORHEBURU	Lèonor fille de Gassian, seigneur del palacio (+) au service de la reine	I40I (AN 86.I5)
ALDABE	Benat de	ALDABIA I35I (AN 2)
AQUIODZ, KIOZ		EKIOIZIA III9-II36 (SORDE 2/5)
KIOS	Garsion de	II50-II67 (SORDE 4)
EQUIESSE	seigneur d'	I364 (AN 9)
EQUIOZ	Vehere, dnus de	I328 (AN 8)

FSC
MIXTO
FSC® C001636